Commandino, Federico (1509-1575)

Federici Commandini Vrbinatis Liber de centro grauitatis solidorum. - Bononiae : ex officina Alexandri Benacii, 1565 (Impress. Bononiae). - [4], 47, [1] c. : ill. ; 4º

(IT-MiFBE)958405

Fondazione BEIC
via Dogana, 4
20123 Milano

FEDERICI

COMMANDINI

VRBINATIS

LIBER DE CENTRO GRAVITATIS SOLIDORVM.

CVM PRIVILEGIO IN ANNOS X.

BONONIAE,

Ex Officina Alexandri Benacii.

M D LXV.

ALEXANDRO FARNESIO
CARDINALI AMPLISSIMO
ET OPTIMO.

CVM multæ res in mathematicis diſciplinis nequaquam ſatis adhuc explicatæ ſint, tum perdifficilis, & perobſcura quæſtio eſt de centro grauitatis corporum ſolidorum; quæ, & ad cognoſcendum pulcherrima eſt, & ad multa, quæ à mathematicis proponuntur, præclare intelligenda maximum affert adiumentum. de qua neminem ex mathematicis, neque noſtra, neque patrum noſtrorum memoria ſcriptum reliquiſſe ſcimus. & quamuis in earum monumentis literarum nõ nulla reperiantur, ex quibus in hanc ſententiam adduci poſſumus, vt exiſtimemus hanc rem ab iiſdẽ vberrime tractatam eſſe; tamen neſcio quo fato adhuc in eiuſmodi librorum ignoratione verſamur. Archimedes quidem mathematicorũ princeps in libello, cuius inſcriptio eſt, κέντρα βάρων ἐπιπέδων, de centro planorum copioſiſsime, atque acutiſsime conſcripſit: & in eo explicando ſummã ingenii, & ſcientiæ gloriã eſt cõſecutus. Sed de cognitione cẽtri grauitatis corporũ ſolidorũ nulla in eius libris litera inuenitur. non multos abhinc annos MARCELLVS II. PONT. MAX.

cum adhuc Cardinalis esset, mihi, quæ sua erat humanitas, libros eiusdem Archimedis de ijs, quæ vehuntur in aqua, latine redditos dono dedit. hos cum ego, ut aliorum studia incitarem, emendãdos, & cõmentariis illustrandos suscepissem, animaduerti dubitari non posse, quin Archimedes vel de hac materia scripsisset, vel aliorum mathematicorum scripta perlegisset. nam in iis tum alia nonnulla, tum maxime illam propositionem, ut euidentem, & aliàs probatam assumit, Centrũ grauitatis in portionibus conoidis rectanguli axem ita diuidere, vt pars, quæ ad verticem terminatur, alterius partis, quæ ad basim dupla sit. Verum hæc ad eam partem mathematicarum disciplinarum præcipue refertur, in qua de centro grauitatis corporum solidorum tractatur. non est autem consentaneum Archimedem illum admirabilem virum hanc propositionem sibi argumentis confirmandam existimaturum non fuisse, nisi eam vel aliis in locis probauisset, vel ab aliis probatam esse comperisset. quamobrem nequid in iis libris intelligendis desiderari posset, statui hanc etiam partem vel à veteribus prætermissam, vel tractatam quidem, sed in tenebris iacentem, non intactam relinquere; atque ex asidua mathematicorum, præsertim Archimedis lectione, quæ mihi in mentem venerunt, ea in medium afferre; ut centri grauitatis corporum solidorum, si non perfectam, at certe aliquam notitiam haberemus. Quem meum laborem nō mathematicis ſolum, verum iis etiam, qui naturæ obſcuritate delectantur, nō iniucundam fore ſperaui: multa enim προβλήματα cognitione dignisſima, quæ ad vtrãque ſcientiam attinent, ſeſe legentibus obtuliſſent. neque id vlli mirandum videri debet. vt enim in corporibus noſtris omnia membra, ex quibus certa quædam officia naſcuntur, diuino quodam ordine inter ſe implicata, & colligata ſunt: in iisq; admirabilis illa conſpiratio, quam σύμπνοιαν græci vocant, eluceſcit, ita tres illæ Philoſophiæ (ut Ariſtotelis verbo vtar) quæ veritatem ſolam propoſitam habent, licet quibuſdam quaſi finibus ſuis regantur: tamen earũ vnaquæque per ſe ipſam quodammodo imperfecta eſt: neque altera ſine alterius auxilio plene comprehendi poteſt. complures præterea mathematicorum nodi ante hac explicatu difficillimi nullo negotio expediti eſſent: atque (ut vno verbo complectar) niſi mea valde amo, tractationem hanc meam ſtudioſis non mediocrem vtilitatem, & magnam voluptatem allaturam eſſe mihi perſuaſi. cum autem ad hoc ſcribendum aggreſſus eſsem, allatus eſt ad me liber Franciſci Maurolici Meſſanenſis, in quo vir ille doctisſimus, & in iis diſciplinis exercitatisſimus affirmabat ſe de centro grauitatis corporum ſolidorum conſcripſiſſe. cum hoc intellexiſſem, ſuſtinui me paulisper: tacitusque expectaui, dum opus clarisſimi uiri, quem ſemper honoris cauſſa nomino, in lucem proferretur: mihi enim exploratisſimum erat: Franciſcum Maurolicum multo doctius, & exquiſitius hoc diſciplinarum genus ſcriptis ſuis tra diturum. ſed cum id tardius fieret, hoc eſt, ut ego interpretor, diligentius, mihi diutius hac ſcriptione non ſuperſedendum eſſe duxi, præſertim cum iam libri Archimedis de iis, quæ uehuntur in aqua, opera mea illuſtrati typis excudẽdi eſſent. nec me alia cauſ ſa impuliſſet, ut de centro grauitatis corporum ſolidorum ſcriberem, niſi ut hac etiam ratione lux eis quàm maxime fieri poſſet afferretur. atq; id eò mihi faciendum exiſtimaui, quòd in ſpem ueniebam fore, ut cum ego ex omnibus mathematicis primus, hanc materiam explicandam ſuſcepiſſem; ſi quid errati for te à me commiſſum eſſet, boni uiri potius id meæ de ſtudioſis hominibus bene merẽdi cupiditati, quàm arrogantiæ aſcriberent. reſtabat ut conſiderarem, cui potisſimum ex principibus uiris contemplationem hanc, nunc primum memoriæ, ac literis proditam de dicarem. harum mearum cogitationum ſumma facta, exiſtimaui nemini conuenientius de centro graui tatis corporum opus dicari oportere, quàm ALEXANDRO FARNESIO grauisſimo, ac prudentisſimo Cardinali, quo in uiro ſumma fortuna ſemper cũ ſumma uirtute certauit. quid enim maxime in te admirari debeant homines, obſcurum eſt; uſum'ne rerum, qui pueritiæ tempus extremum principium habuisti, & imperiorũ, & ad Reges, & Imperatores honorificentissimarum legationum; an excellentiam in omni genere literarum, qui vix adolescẽtulus, quæ homines iam confirmata ætate summo studio, diuturnisq; laboribus didicerunt, scientia, & cognitione comprehendisti: an consilium, & sapientiam in regendis, & gubernãdis Ciuitatibus, cuius grauissimæ sententiæ in sanctissimo Reip. Christianæ consilio dictæ, potius diuina oracula, quàm sententiæ habitæ sunt, & habentur. prætermitto liberalitatem, & munificentiam tuam, quam in studiosissimo quoque honestando quotidie magis ostendis, ne videar auribus tuis potius, quàm veritati seruire. quamuis à te in tot præclaros viros tanta beneficia collata sunt, & conferũtur, vt omnibus testatum sit, nihil tibi esse charius, nihil iucundius, quàm eximia tua liberalitate homines ad amplexandam virtutem, licet currentes incitare. nihil dico de ceteris virtutibus tuis, quæ tantæ sunt, quantæ ne cogitatione quidem comprehendi possunt. Quamobrem hac præcipue de caussa te huius meæ lucubrationis patronum esse volui, quam ea, qua soles, humanitate accipies. te enim semper ob diuinas virtutes tuas colui, & obseruaui: nihilq; mihi fuit optatius; quàm tibi perspectum esse meum erga te animum; singularemq; obseruantiam. cœlum igitur digito attingam, si post grauissimas occupationes tuas legendo Federici tui libro aliquid impertiri temporis non grauaberis: eumq; in iis, qui tibi semper addicti erunt, numerare. Vale.

Federicus Commandinus.

FEDERICI COMMANDINI VRBINATIS LIBER DE CENTRO GRAVITATIS SOLIDORVM.

DIFFINITIONES.

CENTRVM grauitatis, Pappus Alexandrinus in octauo mathematicarum collectionum libro ita diffiniuit. 1

λέγομεν δὲ κέντρον βάρους ἑκάστου σώματος εἶναι σημεῖόν τι κείμενον ἐντὸς, ἀφ' οὗ κατ' ἐπίνοιαν ἀρτηθὲν τὸ βάρος ἠρεμεῖ φερόμενον, καὶ φυλάσσει τὴν ἐξ ἀρχῆς θέσιν, οὐ μὴ περιτρεπόμενον ἐν τῇ φορᾷ. hoc est,

Dicimus autem centrum grauitatis uniuscuiusque corporis punctum quoddam intra positum, à quo si graue appensum mente concipiatur, dum fertur quiescit; & seruat eam, quam in principio habebat positionem: neque in ipsa latione circumuertitur.

Possumus etiam hoc modo diffinire.

Centrum grauitatis uniuscuiusque solidæ figuræ est punctum illud intra positum, circa quod undique partes æqualium momentorum consistunt. si enim per tale centrum ducatur planum figuram quomodocunque secans semper in partes æqueponderantes ipsam diuidet.

2 Prismatis, cylindri, & portionis cylindri axem appello rectam lineam, quæ oppositorum planorum centra grauitatis coniungit.

3 Pyramidis, coni, & portionis coni axem dico lineam, quæ à uertice ad centrum grauitatis basis perducitur.

4 Si pyramis, conus, portio coni, uel conoidis secetur plano basi æquidistante, pars, quæ est ad basim, frustum pyramidis, coni, portionis coni, uel conoidis dicetur; quorum plana æquidistantia, quæ opponuntur similia sunt, & inæqualia: axes uero sunt axium figurarum partes, quæ in ipsis comprehenduntur.

PETITIONES.

1 Solidarum figurarum similium centra grauitatis similiter sunt posita.

2 Solidis figuris similibus, & æqualibus inter se aptatis, centra quoque grauitatis ipsarum inter se aptata erunt.

THEOREMA I. PROPOSITIO I.

Omnis figuræ rectilineæ in circulo descriptæ, quæ æqualibus lateribus, & angulis continetur, centrum grauitatis eſt idem, quod circuli centrum.

Sit primo triangulum æquilaterum a b c in circulo deſcriptum: & diuiſa a c bifariam in d, ducatur b d. erit in linea b d centrum grauitatis triãguli a b c, ex tertia decima primi libri Archimedis de centro grauitatis planorum. Et
quoniam linea a b eſt æqualis
lineæ b c; & a d ipſi d c; eſtq́;
b d utrique communis: trian-
gulum a b d æquale erit trian 8.primi.
gulo c b d: & anguli angulis æ-
quales, qui æqualibus lateri-
bus ſubtenduntur. ergo angu 13.primi.
li ad d utriq; recti ſunt. quòd
cum linea b d ſecet a c biſa-
riam, & ad angulos rectos; in corol.primæ tertii
ipſa b d eſt centrum circuli.
quare in eadem b d linea erit

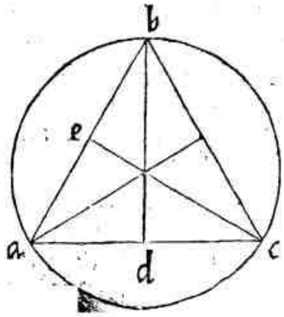

centrum grauitatis trianguli, & circuli centrum. Similiter diuiſa a b bifariam in e, & ducta c e, oſtendetur in ipſa utrũque centrum contineri. ergo ea erunt in puncto, in quo lineæ b d, c e conueniunt. trianguli igitur a b c centrum grauitatis eſt idem, quod circuli centrum.

Sit quadratum a b c d in cir-
culo deſcriptum: & ducantur
a c, b d, quæ conueniant in e. er-
go punctum e eſt centrum gra
uitatis quadrati, ex decima eiuſ
dem libri Archimedis. Sed cum
omnes anguli ad a b c d recti
ſint; erit a b c ſemicirculus: 31.tertii.
itemq́; b c d: & propterea li-
neæ a c, b d diametri circuli:

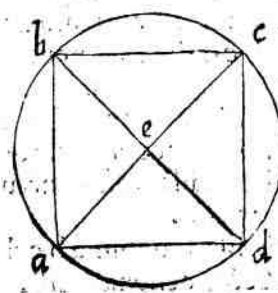

quæ quidem in centro conueniunt. idem igitur est centrum grauitatis quadrati, & circuli centrum.

Sit pentagonum æquilaterum, & æquiangulum in circulo descriptum a b c d e: & iuncta b d, bifariamq; in f diuisa, ducatur c f, & producatur ad circuli circumferentiam in g; quæ lineam a e in h secet: deinde iungantur a c, c e. Eodem modo, quo supra demonstrabimus angulum b c f æqualem esse angulo d c f; & angulos ad f utrosque rectos: & idcirco lineam c f g per circuli centrum transire. Quoniam igitur latera c b, b a, & c d, d e æqualia sunt; & æquales anguli

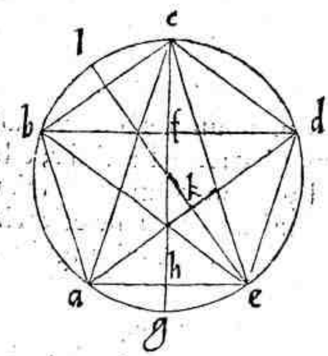

4. Primi. c b a, c d e: erit basis c a basi c e, & angulus b c a angulo d c e æqualis. ergo & reliquus a c h, reliquo e c h. est autem c h, utrique triangulo a c h, e c h communis. quare basis a h æqualis est basi h e: & anguli, qui ad h recti: suntq;

28. primi. recti, qui ad f. ergo lineæ a e, b d inter se se æquidistant. Itaque cum trapezij a b d e latera b d, a e æquidistantia à linea f h bifariam diuidantur; centrum grauitatis ipsius erit

13. Archimedis. in linea f h, ex ultima eiusdem libri Archimedis. Sed trianguli b c d centrum grauitatis est in linea c f. ergo in eadem linea c h est centrum grauitatis trapezij a b d e, & trianguli b c d: hoc est pentagoni ipsius centrum: & centrum circuli. Rursus si iuncta a d, bifariamq; secta in k, ducatur e k l: demonstrabimus in ipsa utrumque centrum inesse. Sequitur ergo, ut punctum, in quo lineæ c g, e l conueniunt, idem sit centrum circuli, & centrum grauitatis pentagoni.

Sit hexagonum a b c d e f æquilaterum, & æquiangulum in circulo designatum; iunganturq; b d, a e: & bifariam secta b d in g puncto, ducatur c g; & protrahatur ad circuli usque circumferentiam; quæ secet a e in h. Similiter concludemus c g per centrum circuli transire: & bifariam secare lineam a e; itemq; lineas b d, a e inter se æquidistantes esse. Cum igitur c g per centrum circuli transeat; & ad punctū f perueniat necesse est: quòd c d e f sit dimidium circumferentiæ circuli. Quare in eadem diametro c f erunt centra grauitatis triangulorum b c d, a f e, & quadrilateri a b d e, ex quibus constat hexagonum a b c d e f. perspicuum est igitur in ipsa c f esse circuli centrum, & centrum grauitatis hexagoni. Rursus ducta altera diametro a d, eisdem rationibus ostendemus in ipsa utrumque cētrum inesse. Centrum ergo grauitatis hexagoni, & centrum circuli idem erit.

13. Archimedis. 9. eiusdē

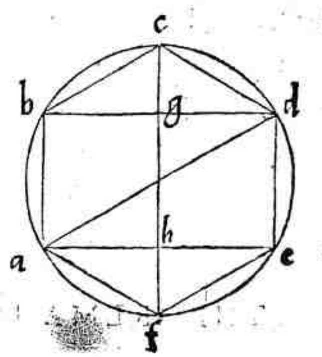

Sit heptagonum a b c d e f g æquilaterum atque æquiangulum in circulo descriptum: & iungantur c e, b f, a g: diuisa autem c e bifariam in pūcto h: & iuncta d h producatur in k. non aliter demonstrabimus in linea d k esse centrum circuli, & centrum grauitatis trianguli c d e, & trapeziorum b c e f, a b f g, hoc est centrum totius heptagoni; & rursus eadem centra in alia diametro c l similiter ducta contineri. Quare & centrum grauitatis heptagoni, & centrum circuli in idem punctum conueniunt. Eodem mo

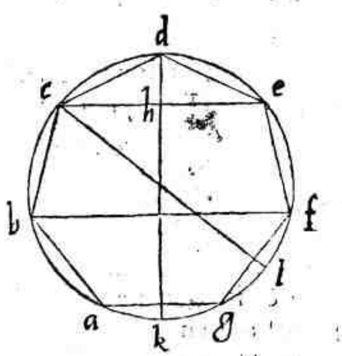

do in reliquis figuris æquilateris, & æquiangulis, quæ in circulo describuntur, probabimus cẽtrum grauitatis earum, & centrum circuli idem esse. quod quidem demonstrare oportebat.

Ex quibus apparet cuiuslibet figuræ rectilineæ in circulo plane descriptæ centrum grauitatis idẽ esse, quod & circuli centrum.

γνωρίμως Figuram in circulo plane descriptam appellamus, cuiusmodi est ea, quæ in duodecimo elementorum libro, propositione secunda describitur. ex æqualibus enim lateribus, & angulis constare perspicuum est.

THEOREMA II. PROPOSITIO II.

Omnis figuræ rectilineæ in ellipsi plane descriptæ centrum grauitatis est idem, quod ellipsis centrum.

Quo modo figura rectilinea in ellipsi plane describatur, docuimus in commentarijs in quintam propositionem libri Archimedis de conoidibus, & sphæroidibus.

Sit ellipsis a b c d, cuius maior axis a c, minor b d: iunganturq; a b, b c, c d, d a: & bifariam diuidantur in punctis e f g h. à centro autem, quod sit k ductæ lineæ k e, k f, k g, k h usque ad sectionem in puncta l m n o protrahantur: & iungantur l m, m n, n o, o l, ita ut a c secet lineas l o, m n, in z φ punctis: & b d secet l m, o n in χ ψ. erunt l k, k n linea una, itemque linea una ipsæ m k, k o: & lineæ b a, c d æquidistabunt lineæ m o: & b c, a d ipsi l n. rursus l o, m n axi b d æquidistabunt: & l m, o n ipſi a c. Quoniam enim triangulorum a b k, a d k, latus b k eſt æquale lateri k d, & a k utrique commune; anguliq; ad k recti: baſis a b baſi a d; & reliqui anguli reliquis angulis æquales erunt. eadem quoque ratione oſtendetur b c æqualis c d; & a b ipſi b c. quare omnes a b, b c, c d, d a ſunt æquales. & quoniam anguli ad a æquales ſunt angulis ad c; erunt anguli b a c, a c d coalterni inter ſe æquales; itemq; d a c, a c b. ergo c d ipſi b a; & a d ipſi b c æquidiſtat. At uero cum lineæ a b, c d inter ſe æquidiſtantes bifariam ſecentur in punctis e g; erit linea l e k g n diameter ſectionis, & linea una, ex demonſtratis in uigeſima octaua ſecundi conicorum. Et eadem ratione linea una m f k h o. Sunt autē a d, b c inter ſe ſe æquales, & æquidiſtantes. quare & earum dimidiæ a h, b f; itemq; h d, f e; & quæ ipſas coniungunt rectæ lineæ æquales, & æquidiſtantes erunt. æquidiſtāt igitur b a, c d diametro m o: & pariter a d, b c ipſi l n æquidiſtare oſtendemus. Si igitur manēte diametro a c intelligatur a b c portio ellipſis ad portionem a d c moueri, cum primum b applicuerit ad d, cōgruet tota portio toti portioni, lineaq; b a lineæ a d; & b c ipſi c d congruet: punctum uero e cadet in h; f in g: & linea k e in lineam k h: & k f in k g. quare & e l in h o, et f m in g n. At ipſa l z in z o; et m φ in φ n cadet. congruet igitur triangulum l k z triangulo o k z: et

8. primi

33. primi

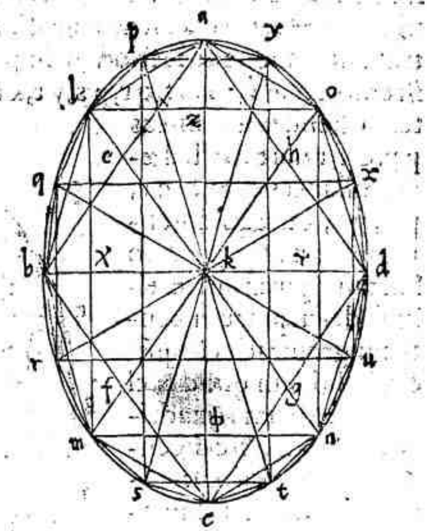

triangulum m k φ triangulo n k φ. ergo anguli l z k, o z k, m φ k, n φ k æquales sunt, ac recti. quòd cum etiam recti sint, qui ad k; æquidistabunt lineæ l o, m n axi b d. & ita demonstrabuntur l m, o n ipsi a c æquidistare. Rursus si iungantur a l, l b, b m, m c, c n, n d, d o, o a: & bifariam diuidantur: à centro autem k ad diuisiones ductæ lineæ protrahantur usque ad sectionem in puncta p q r s t u x y: & postremo p y, q x, r u, s t, q r, p s, y t, x u coniungantur. Similiter ostendemus lineas p y, q x, r u, s t axi b d æquidistantes esse: & q r, p s, y t, x u æquidistantes ipsi a c. Itaque dico harum figurarum in ellipsi descriptarum centrum grauitatis esse punctum k, idem quod & ellipsis centrum. quadrilateri enim a b c d centrum est k, ex decima eiusdem libri Archimedis, quippe cũ in eo omnes diametri conueniãt. Sed in figura a l b m c n d o, quoniam trianguli a l b centrum grauitatis est in linea l e: trapezijq; a b m o centrum in linea e k: trapezij o m c d in k g: & trianguli c n d in ipsa g n: erit magnitudinis ex his omnibus constantis, uidelicet totius figuræ centrum grauitatis in linea l n: & ob eandem caussam in linea o m: est enim trianguli a o d centrum in linea o h: trapezij a l n d in h k: trapezij l b c n in k f: & trianguli b m c in f m. cum ergo figuræ a l b m c n d o centrum grauitatis sit in linea l n, & in linea o m; erit centrum ipsius punctum k, in quo

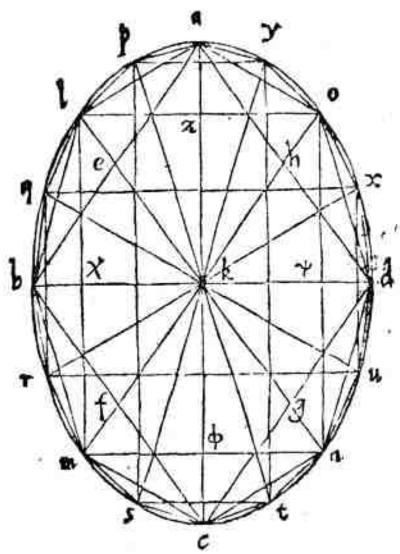

48. primi.

13. Archimedis.

Vltima.

quo scilicet l η, o m conueniunt. Postremo in figura a p l q b r m s c t n u d x o y centrum grauitatis trianguli p a y, & trapezii p l o y est in linea a z: trapeziorum uero l q x o, q b d x centrum est in linea z k: & trapeziorũ b r u d, r m n u in k φ: & denique trapezii m s t n; & trianguli s c t in φ c. quare magnitudinis ex his compositæ centrũ in linea a c consistit. Rursus trianguli q b r, & trapezii q l m r centrum est in linea b χ: trapeziorum l p s m, p a c s, a y t c, y o n t in linea χ φ: trapeziiq; o x u n, & trianguli x d u centrum in ψ d. totius ergo magnitudinis centrum est in linea b d. ex quo sequitur, centrum grauitatis figuræ a p l q b r m s c t n u d x o y esse punctũ κ, lineis scilicet a c, b d commune, quæ omnia demonstrare oportebat.

THEOREMA III. PROPOSITIO III.

Cuiuslibet portionis circuli, & ellipsis, quæ dimidia non sit maior, centrum grauitatis in portionis diametro consistit.

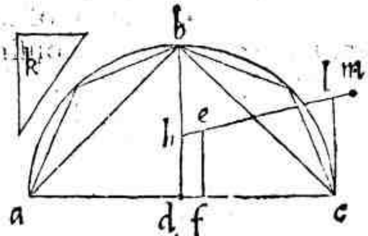

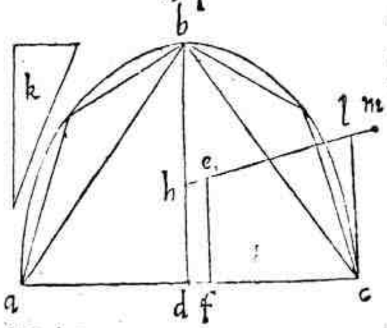

HOC eodem prorsus modo demonstrabitur, quo in libro de centro grauitatis planorum ab Archimede demonstratũ est, in portione cõtenta recta linea, & rectanguli coni sectione grauitatis cẽtrum esse in diametro portionis. Et ita demonstrari poteſt in portione, quæ rectalinea & obtuſianguli coni ſectione, ſeu hyperbola continetur.

THEOREMA IIII. PROPOSITIO IIII.

IN circulo & ellipſi idem eſt figuræ & grauitatis centrum.

SIT circulus, uel ellipſis, cuius centrum a. Dico a grauitatis quoque centrum eſſe. Si enim fieri poteſt, ſit b centrum grauitatis: & iuncta a b extra figuram in c producatur: quam uero proportionem habet linea c a ad a b, habeat circulus a ad alium circulum, in quo d; uel ellipſis ad aliam ellipſim: & in circulo, uel ellipſi figura rectilinea plane deſcribatur adeo, ut tandem relinquantur portiones quædam minores circulo, uel ellipſi d; quæ figura ſit e f g h k l m n. Illud uero in circulo fieri poſſe ex duodecimo elementorum libro, propoſitione ſecunda manifeſte conſtat; at in ellipſi nos demonſtrauimus in commentariis in quintam propoſitionem Archimedis de conoidibus, & ſphæroidibus. erit igitur a centrum grauitatis ipſius figuræ, quod proxime oſtẽdimus. Itaque quoniam circulus a ad circulum d; uel ellipſis a ad ellipſim d eandem proportionẽ habet, quam linea c a ad a b: portiones uero ſunt minores circulo uel ellipſi d: habebit circulus, uel ellipſis ad portiones maiorem proportionem, quàm c a ad a b: & diuidendo figura rectilinea e f g h k l m n ad portiones

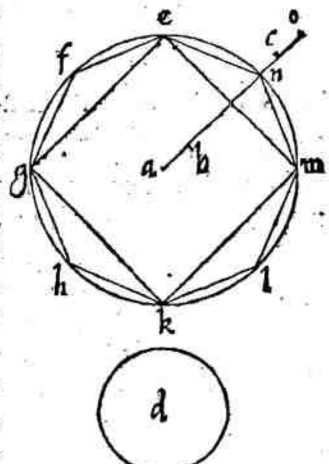

8. quinti

19. quinti apud Cãpanum.

habebit

habebit maiorem proportionẽ, quam c b ad b a. fiat o b ad b a, ut figura rectilinea ad portiones. cum igitur à circulo, uel ellipsi, cuius grauitatis centrum est b, auferatur figura rectilinea e f g h k l m n, cuius centrum a; reliquæ magnitudinis ex portionibus compositæ centrum grauitatis erit in linea a b producta, & in puncto o, extra figuram posito. quod quidem fieri nullo modo posse perspicuum est. sequitur ergo, ut circuli & ellipsis centrum grauitatis sit punctum a, idem quod figuræ centrum.

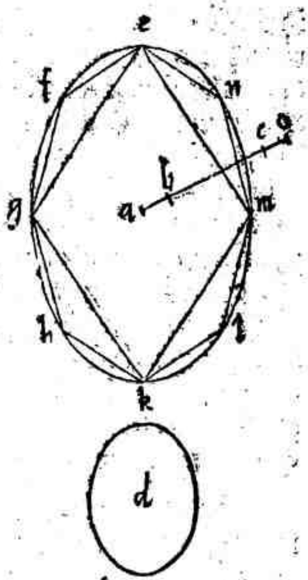

8. Archimedis.

ALITER.

Sit circulus, uel ellipsis a b c d, cuius diameter d b, & centrum e: ducaturq; per e recta linea a c, secans ipsam d b ad rectos angulos. erunt a d c, a b c circuli, uel ellipsis dimidiæ portiones. Itaque quoniam portiõis a d c cẽtrũ grauitatis est in diametro d e: & portionis a b c centrum est ĩ ipsa e b: totius circuli, uel ellipsis grauitatis centrum erit in diametro d b. Sit autem portionis a d c cẽtrum grauitatis f: & sumatur

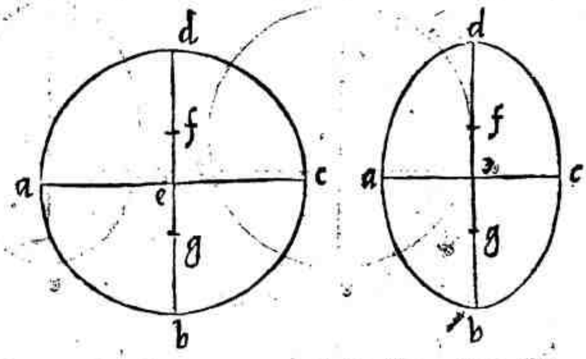

in linea e b punctū g, ita ut sit g e æqualis e f. erit g portionis a b c centrum. nam si hæ portiones, quæ æquales & similes sunt, inter se se aptentur, ita ut b e cadat in d e, & punctum b in d cadet, & g in f: figuris autem æqualibus, & similibus inter se aptatis, centra quoque grauitatis ipsarum inter se aptata erunt, ex quinta petitione Archimedis in libro de centro grauitatis planorum. Quare cum portionis a d c centrum grauitatis sit f: & portionis a b c centrum g: magnitudinis, quæ ex utrisque efficitur: hoc est circuli uel ellipsis grauitatis centrum in medio lineæ f g, quod est e, consistet, ex quarta propositione eiusdem libri Archimedis. ergo circuli, uel ellipsis centrum grauitatis est idem, quod figuræ centrum. atque illud est, quod demonstrare oportebat.

Ex quibus sequitur portionis circuli, uel ellipsis, quæ dimidia maior sit, centrum grauitatis in diametro quoque ipsius consistere.

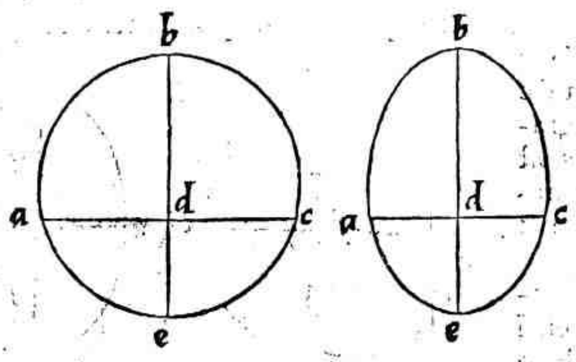

Sit enim maior portio a b c, cuius diameter b d, & compleatur circulus, uel ellipsis, ut portio reliqua sit a e c, dia metrum

metrum habens e d. Quoniam igitur circuli uel ellipsis a e c b grauitatis centrum est in diametro b e, & portionis a e c centrum in linea e d: reliquæ portionis, uidelicet a b c centrum grauitatis in ipsa b d consistat necesse est, ex octaua propositione eiusdem.

THEOREMA V. PROPOSITIO V.

SI prisma secetur plano oppositis planis æquidistante, sectio erit figura æqualis & similis ei, quæ est oppositorum planorum, centrum grauitatis in axe habens.

Sit prisma, in quo plana opposita sint triangula a b c, d e f; axis g h: & secetur plano iam dictis planis æquidistãte; quod faciat sectionem k l m; & axi in pũcto n occurrat. Dico k l m triangulum æquale esse, & simile triangulis a b c d e f; atque eius grauitatis centrum esse punctum n. Quoniam enim plana a b c K l m æquidistantia secãtur a plano a e; rectæ lineæ a b, K l, quæ sunt ipsorum cõmunes sectiones inter se se æquidistant. Sed æquidistant a d, b e; cum a e sit parallelogrammum, ex prismatis diffinitione. ergo & a l parallelogrammũ erit; & propterea linea k l, ipsi a b æqualis. Similiter demonstrabitur l m æquidistans, & æqualis b c; & m k ipsi c a.

16. undecimi.

34 primi

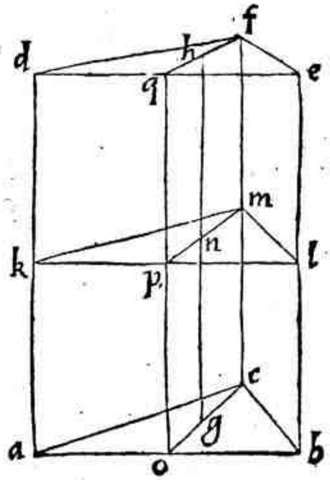

Itaque quoniam duæ lineæ K l, l m ſe ſe tangentes, duab us lineis ſe ſe tangentibus a b, b c æquidiſtant; nec ſunt in e o-dem plano: angulus K l m æqualis eſt angulo a b c: & ita angulus l m K, angulo b c a, & m K l ipſi c a b æqualis prob abitur. triangulum ergo K l m eſt æquale, & ſimile triangulo a b c. quare & triangulo d e f. Ducatur linea c g o, & per ipſam, & per c f ducatur planum ſecans priſma, cuius & parallelogrammi a e communis ſectio ſit o p q. tranſibit linea f q per h, & m p per n. nam cum plana æquidiſtantia ſecentur à plano c q, communes eorum ſectiones c g o, m p, f q ſibi ipſis æquidiſtabunt. Sed & æquidiſtant a b, K l, d e. anguli ergo a o c, K p m, d q f inter ſe æquales ſunt: & ſunt æquales qui ad puncta a k d conſtituuntur. quare & reliqui reliquis æquales; & triangula a c o, K m p, d f q inter ſe ſimilia erunt. Vt igitur c a ad a o, ita f d ad d q: & permutandò ut c a ad f d, ita a o ad d q. eſt autem c a æqualis f d. ergo & a o ipſi d q. eadem quoque ratione & a o ipſi K p æqualis demonſtrabitur. Itaque ſi triangula, a b c, d e f æqualia & ſimilia inter ſe aptētur, cadet linea f q in lineam c g o. Sed & centrū grauitatis h in g centrū cadet. trāſibit igitur linea f q per h: & planum per c o & c f ductū per axē g h ducetur: idcircoq; lineam m p etiā per n trāſire neceſſe erit. Quoniam ergo f h, c g æquales ſunt, & æquidiſtātes: itemq; h q, g o; rectæ lineæ, quæ ipſas cōnectūt c m f, g n h, o p q æquales & æquidiſtātes erūt.

10. undecimi

10. undecimi

4. ſexti

per 5. petitionem Archimedis.

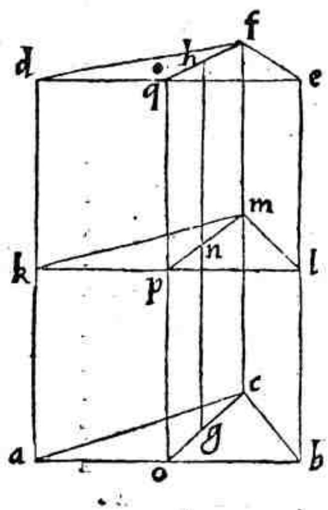

æqui-

æquidistant autem c g o, m n p. ergo parallelogrãma sunt o n, g m, & linea m n æqualis c g; & n p ipsi g o. aptatis igitur κ l m, a b c triãgulis, quæ æqualia & similia sũt; linea m p in c o, & punctum n in g cadet. Quòd cũ g sit centrum grauitatis trianguli a b c, & n trianguli κ l m grauitatis centrum erit id, quod demonstrandum relinquebatur. Simili ratione idem contingere demonstrabimus in aliis prismatibus, siue quadrilatera, siue plurilatera habeant plana, quæ opponuntur.

COROLLARIVM.

Ex iam demonstratis perspicue apparet, cuius libet prismatis axem, parallelogrammorum lateribus, quæ ab oppositis planis ducũtur æquidistare.

THEOREMA VI. PROPOSITIO VI.

Cuiuslibet prismatis centrum grauitatis est in plano, quod oppositis planis æquidistans, reliquorum planorum latera bifariam diuidit.

Sit prisma, in quo plana, quæ opponuntur sint triangula a c e, b d f: & parallelogrammorum latera a b, c d, e f bifariam diuidãtur in punctis g h κ: per diuisiones autem planum ducatur; cuius sectio figura g h κ. erit linea g h æquidistans lineis a c, b d & h k ipsis c e, d f. quare ex decimaquinta undecimi elementorum, planum illud planis a c e, b d f æquidistabit, & faciet sectionem figuram ipsis æqualem, & similem, ut proxime demonstrauimus. Dico centrum grauitatis prismatis esse in plano g h κ. Si enim fieri potest, sit eius centrum l: & ducatur l m usque ad planum g h κ, quæ ipsi a b æquidistet.

33. primi

5. huius

1. decimi ergo linea a g continenter in duas partes æquales diuisa, relinquetur tãdem pars aliqua n g, quæ minor erit l m. Vtraque uero linearum a g, g b diuidatur in partes æquales ipsi n g: & per puncta diuisionum plana oppositis pla-
5. huius nis æquidistantia ducantur. erunt sectiones figuræ æquales, ac similes ipsis a c e, b d f: & totum prisma diuisum erit in prismata æqualia, & similia: quæ cum inter se congruãt; & grauitatis centra sibi ipsis congruentia, respondentiaq; habebũt. Itaq: sunt magnitudines quædã æquales ipsi n h, & numero pares, quarum centra grauitatis in eadẽ recta linea constituuntur: duæ uero mediæ æquales sunt: & quæ ex utraque parte ipsarum similiter æquales: & æquales rectæ lineæ, quæ inter grauitatis centra interiiciuntur. quare ex corollario quintæ propositionis primi libri Archimedis de centro grauitatis planorum; magnitudinis ex his omnibus compositæ centrum grauitatis est in medio lineæ, quæ magnitudinum mediarum centra coniungit. at qui non ita res habet,

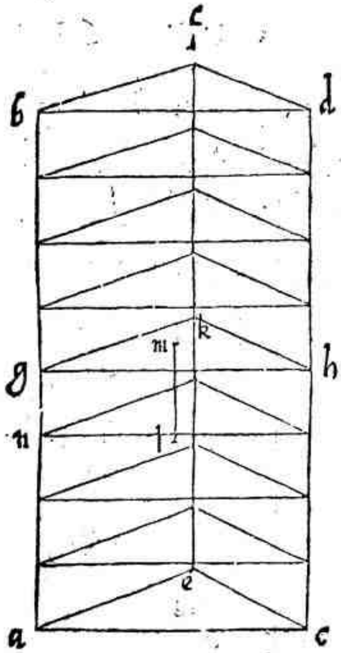

bet, ſi quidem l extra medias magnitudines poſitum eſt. Conſtat igitur centrum grauitatis priſmatis eſſe in plano

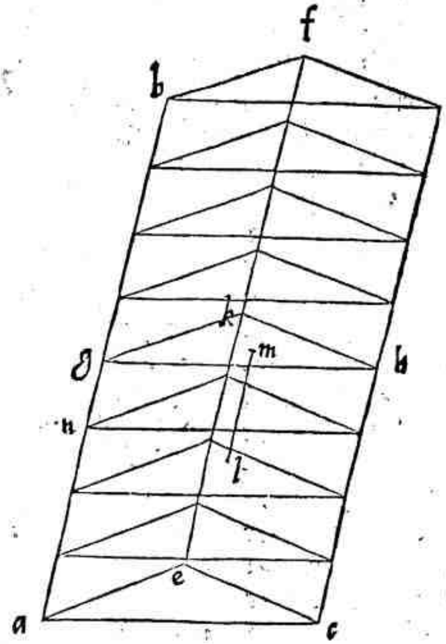

g h k, quod nos demonſtrandum propoſuimus. At ſi oppoſita plana in priſmate ſint quadrilatera, uel plurilatera, eadem erit in omnibus demonſtratio.

THEOREMA VII. PROPOSITIO VII.

Cuiuslibet cylindri, & cuiuslibet cylindri portionis centrum grauitatis eſt in plano, quod baſibus æquidiſtans, parallelogrammi per axem latera bifariam ſecat.

SIT cylindrus, uel cylindri portio a c: & plano per axem ducto secetur; cuius sectio sit parallelogrammum a b c d: & bifariam diuisis a d, b c parallelogrammi lateribus, per diuisionum puncta e f planum basi æquidistans ducatur; quod faciet sectionem, in cylindro quidem circulum æqualem iis, qui sunt in basibus, ut demonstrauit Serenus in libro cylindricorum, propositione quinta: in cylindri uero portione ellipsim æqualem, & similem eis, quæ sunt in oppositis planis, quod nos demonstrauimus in commentariis in librum Archimedis de conoidibus, & sphæroidibus. Dico centrum grauitatis cylindri, uel cylindri portionis esse in plano e f. Si enim fieri potest, sit centrum g: & ducatur g h ipsi a d æquidistans, usque ad e f planum. Itaque linea a e continenter diuisa bifariam, erit tandem pars aliqua ipsius k e, minor g h. Diuidantur ergo lineæ a e, e d in partes æquales ipsi k e: & per diuisiones plana basibus æquidistantia ducantur. erunt iam sectiones, figuræ æquales, & similes eis, quæ sunt in basibus: atque erit cylindrus in cylindros diuisus: & cylindri portio in portiones æquales, & similes ipsi k f. reliqua similiter, ut superius in prismate concludentur.

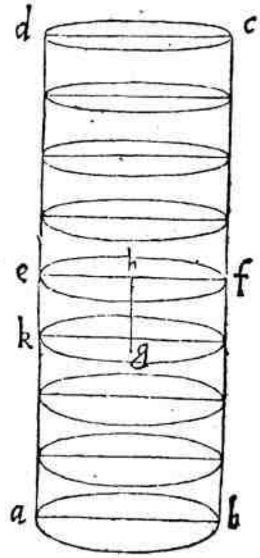

THEO-

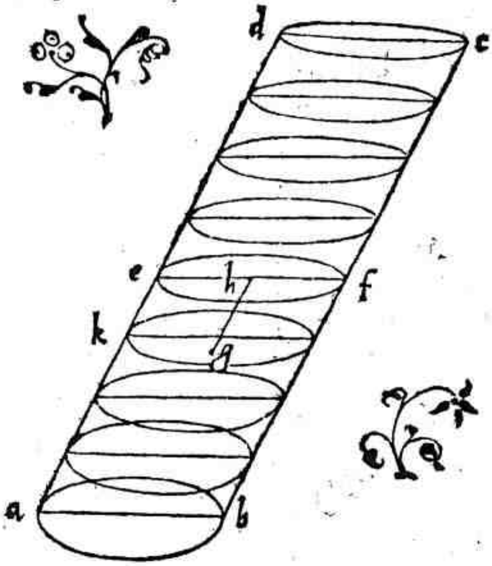

THEOREMA VIII. PROPOSITIO VIII.

Cuiuslibet priſmatis, & cuiuslibet cylindri, uel cylindri portionis grauitatis centrum in medio ipſius axis conſiſtit.

Sit primum a f priſma æquidiſtantibus planis contentū, quod ſolidum parallelepipedum appellatur: & oppoſitorum planorum c f, a h, d a, f g latera bifariam diuidantur in punctis k l m n o p q r s t u x: & per diuiſiones ducantur plana k n, o r, s x. communes autem eorum planorum ſectiones ſint lineæ y z, $\partial\,\phi$, $\chi\,\psi$: quæ in puncto ω conueniāt. erit ex decima eiuſdem libri Archimedis parallelogrammi c f centrum grauitatis punctum y; parallelogrammi a h centrum z: parallelogrammi a d, θ: parallelogrammi f g, φ: parallelogrammi d h, χ: & parallelogrammi c g centrũ ψ: atque erit ω punctum medium uniuscuiusque axis, uidelicet eius lineæ, quæ oppositorum planorũ centra coniungit. Dico ω centrum esse grauitatis ipsius solidi. est enim, ut demonstrauimus, solidi a f centrum grauitatis in plano K n; quod oppositis planis a d, g f æquidistans reliquorum planorum latera bifariam diuidit: & simili

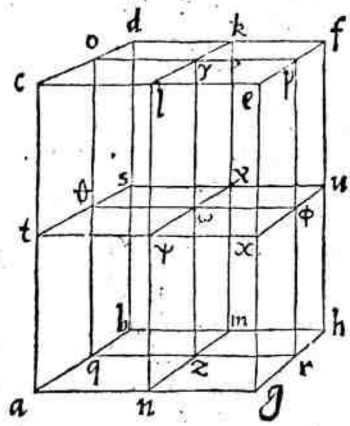

6. huius

ratione idem centrum est in plano o r, æquidistante planis a e, b f oppositis. ergo in communi ipsorum sectione: uidelicet in linea y z. Sed est etiam in plano t u, quod quidẽ y z secat in ω. Constat igitur centrum grauitatis solidi esse punctum ω, medium scilicet axium, hoc est linearum, quæ planorum oppositorum centra coniungunt.

Sit aliud prisma a f; & in eo plana, quæ opponuntur, triangula a b c, d e f: diuisisq; bifariam parallelogrammorum lateribus a d, b e, c f in punctis g h k, per diuisiones planũ ducatur, quod oppositis planis æquidistans faciet sectionẽ triangulum g h κ æquale, & simile ipsis a b c, d e f. Rursus diuidatur a b bifariam in l: & iuncta c l per ipsam, & per c κ f planum ducatur prisma secans, cuius, & parallelogrãmi a e communis sectio sit l m n. diuidet punctum m lineam g h bifariam; & ita n diuidet lineam d e: quoniam triangula a c l, g κ m, d f n æqualia sunt, & similia, ut supra demonstrauimus. Iam ex iis, quæ tradita sunt, constat centrum greuitatis prismatis in plano g h κ contineri. Dico ipsum esse in linea k m. Si enim fieri potest, sit o centrum; & per

5. huius

& per o ducatur o p ad k m ipsi h g æquidistans. Itaque linea h m bifariã usque eò diuidatur, quoad reliqua sit pars quædam q m, minor o p. deinde h m, m g diuidantur in partes æquales ipsi m q: & per diuisiones lineæ ipsi m K æquidistantes ducantur. puncta uero, in quibus hæ triangulorum latera secant, coniungantur ductis lineis r s, t u,

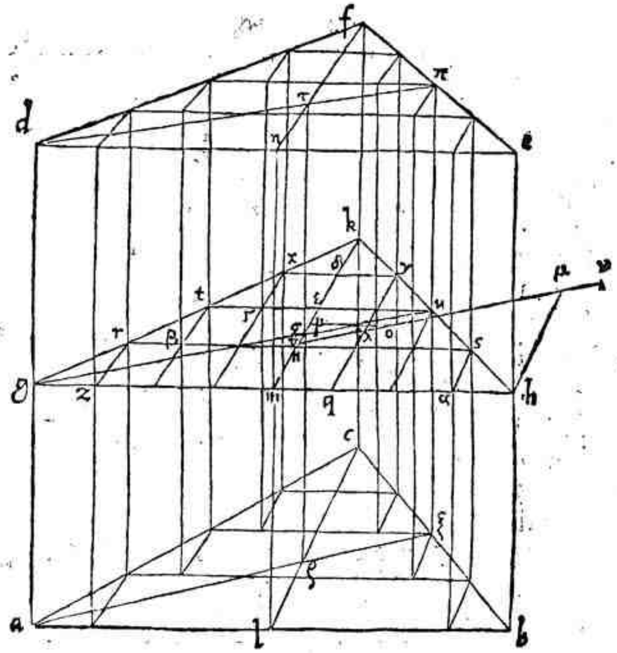

x y; quæ basi g h æquidistabunt. Quoniam enim lineæ g z, h α sunt æquales: itemq; æquales g m, m h: ut m g ad g z, ita erit m h, ad h α: & diuidendo, ut m z ad z g, ita m α ad α h. Sed ut m z ad z g, ita k r ad r g: & ut m α ad α h, ita k s ad s h. quare ut k r ad r g, ita κ s ad s h. æquidistant igitur inter sese r s, g h. eadem quoque ratione demonstrabimus

2. sexti.
11. quinti
2. sexti.

tu,xy ipſi g h æquidiſtare. Et quoniam triangula, quæ fiunt à lineis K y,y u,u s, s h æqualia ſunt inter ſe, & ſimilia triangulo K m h: habebit triangulum K m h ad triangulũ K δ y duplam proportionem eius, quæ eſt lineæ k h ad K y. ſed k h poſita eſt quadrupla ipſius k y. ergo triangulum k m h ad triangulum k δ y eãdem proportionem habebit, quam ſexdecim ad unũ: & ad quatuor triangula k δ y, y u, u s, s α h habebit eandem, quam ſexdecim ad quatuor, hoc eſt quam h K ad k y: & ſimiliter eandem habere demonſtrabitur triangulum k m g ad quatuor triãgula K δ x, x γ t, t β r, r z g. quare totum triangulum K g h ad omnia triangula g z r, r β t, t γ x, x δ K, K δ y, y u, u s, s α h ita erit, ut h k ad k y, hoc eſt ut h m ad m q. Si igitur in triangulis a b c, d e f deſcribantur figuræ ſimiles ei, quæ deſcripta eſt in g h K triangulo: & per lineas ſibi reſpondentes plana ducantur: totum priſma a f diuiſum erit in tria ſolida parallelepipeda y γ, u β, s z, quorum baſes ſunt æquales & ſimiles ipſis parallelogrammis y γ, u β, s z: & in octo priſmata g z r, r β t, t γ x, x δ K, k δ y, y u, u s, s α h: quorum item baſes æquales, & ſimiles ſunt dictis triangulis; altitudo autem in omnibus, totius priſmatis altitudini æqualis.

19. ſexti

2. uel 12 quinti.

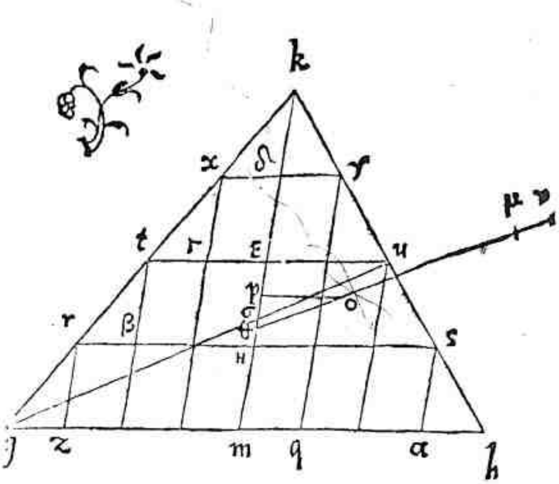

Itaque solidi parallelepipedi y γ centrum grauitatis est in
linea δ ι: solidi u β centrum est in linea ι κ: & solidi s z in li
nea κ m, quæ quidem lineæ axes sunt, cum planorum oppo
sitorum centra coniungant. ergo magnitudinis ex his soli
dis compositæ centrum grauitatis est in linea δ m, quod sit
θ; & iuncta θ o producatur: à puncto autem h ducatur h μ
ipsi m k æquidistans, quæ cum θ o in μ conueniat. triangu
lum igitur g h k ad omnia triangula g z r, r β t, t γ x, x δ k,
k δ y, y u, u s, s α h eandem habet proportionem, quam h m
ad m q; hoc est, quam μ θ ad θ λ: nam si h m, μ θ produci in
telligantur, quousque coeant; erit ob linearum q y, m k æ-
quidistantiam, ut h q ad q m, ita μ λ ad ad λ θ: & componen
do, ut h m ad m q, ita μ θ ad θ λ. linea uero θ o maior est,
quàm θ λ: habebit igitur μ θ ad θ λ maiorem proportio- 8.quinti.
nem, quàm ad θ o. quare triangulum etiam g h κ ad omnia
iam dicta triangula maiorem proportionẽ habebit, quàm
μ θ ad θ o. sed ut triangulũ g h κ ad omnia triangula, ita to-
tũ prisma a f ad omnia prismata g z r, r β t, t γ x, x δ κ, κ δ y,
y u, u s, s α h: quoniam enim solida parallelepipeda æque al
ta, eandem inter se proportionem habent, quam bases; ut
ex trigesimasecunda undecimi elementorum constat. sunt 28. unde
autem solida parallelepipeda prismatum triangulares ba- cimi
ses habentium dupla: sequitur, ut etiam huiusmodi pris- 15.quinti
mata inter se sint, sicut eorum bases. ergo totum prisma ad
omnia prismata maiorem proportionem habet, quam μ θ
ad θ o: & diuidendo solida parallelepipeda y γ, u β, s z ad o- 19.quinti
mnia prismata proportionem habent maiorem, quàm μ o apud Cã
ad o θ. fiat ν o ad o θ, ut solida parallelepipeda y γ, u β, s z ad panum.
omnia prismata. Itaque cum à prismate a f, cuius cẽtrum
grauitatis est o, auferatur magnitudo ex solidis parallelepi
pedis y γ, u β, s z constans: atque ipsius grauitatis centrum
sit θ: reliquæ magnitudinis, quæ ex omnibus prismatibus
constat, grauitatis centrum erit in linea θ o producta: &
in puncto ν, ex octaua propositione eiusdem libri Archi-

medis. ergo punctum ν extra prisma a f positum, centrũ erit magnitudinis cõpositæ ex omnibus prismatibus g z r, r β t, t γ x, x δ k, k δ y, y u, u s, s α h, quod fieri nullo modo potest. est enim ex diffinitione centrum grauitatis solidæ figuræ intra ipsam positum, non extra. quare relinquitur, ut cẽtrum grauitatis prismatis sit in linea K m. Rursus b c bifariam in ξ diuidatur: & ducta a ξ, per ipsam, & per lineam a g d planum ducatur; quod prisma secet: faciatq; in parallelogrammo b f sectionem ξ π diuidet punctum π lineam quoque c f bifariam: & erit plani eius, & trianguli g h K communis sectio g u; quòd pũctum u in medio lineæ h K

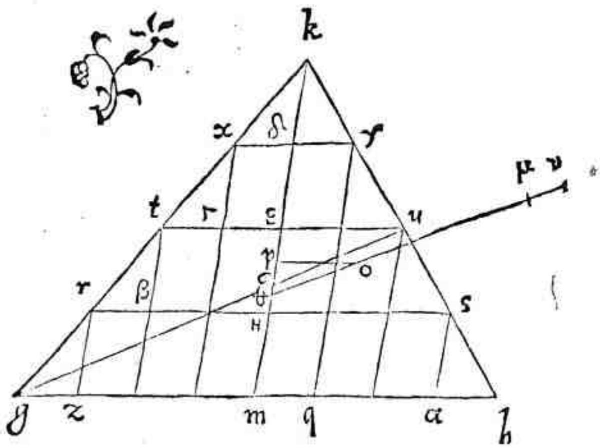

positum sit. Similiter demonstrabimus centrum grauitatis prismatis in ipsa g u inesse. sit autem planorum c f n l, a d π ξ communis sectio linea ρ σ τ; quæ quidem prismatis axis erit, cum transeat per centra grauitatis triangulorum a b c, g h κ, d e f, ex quartadecima eiusdem. ergo centrum grauitatis prismatis a f est punctum σ, centrum scilicet

trianguli

trianguli g h K, & ipsius ρ τ axis medium.

Sit prisma a g, cuius oppoſita plana ſint quadrilatera a b c d, e f g h: ſecenturq; a e, b f, c g, d h bifariam: & per diuiſiones planum ducatur; quod ſectionem faciat quadrilaterum K l m n. Deinde iuncta a c per lineas a c, a e ducatur planum ſecãs priſma, quod ipſum diuidet in duo priſmata triangulares baſes habentia a b c e f g, a d c e h g. Sint autẽ triangulorum a b c, e f g grauitatis centra o p: & triangulorum a d c, e h g centra q r: iunganturq; o p, q r; quæ plano k l m n occurrant in punctis s t. erit ex iis, quæ demonſtrauimus, punctum s grauitatis centrum trianguli κ l m; & ipſius priſmatis a b c e f g: punctum uero t centrum grauitatis trianguli K n m, & priſmatis a d c, e h g. iunctis igitur o q, p r, s t, erit in linea o q cẽtrum grauitatis quadrilateri a b c d, quod ſit u: & in linea p r cẽtrum quadrilateri e f g h ſit autem x. denique iungatur u x, quæ ſecet lineam ſ t in y. ſecabit enim cum ſint in eodem plano atq; erit y grauitatis centrum quadrilateri K l m n. 5. huius.

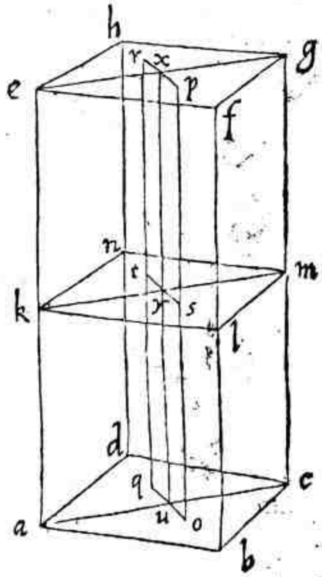

Dico idem punctum y centrum quoque grauitatis eſſe totius priſmatis. Quoniam enim quadrilateri k l m n grauitatis centrum eſt y: linea s y ad y t eandem proportionem habebit, quam triangulum κ n m ad triangulum k l m, ex 8 Archimedis de centro grauitatis planorum. Vt autem triãgulum κ n m ad ipſum κ l m, hoc eſt ut triangulum a d c ad triangulum a b c, æqualia enim ſunt, ita priſma a d c e h g.

ad priſma a b c e f g. quare lineas y ad y t eandem proportionem habet, quam priſma a d c e h g ad priſma a b c e f g. Sed priſmatis a b c e f g centrum grauitatis eſt s: & priſmatis a d c e h g centrum t. magnitudinis igitur ex his compoſitæ, hoc eſt totius priſmatis a g centrum grauitatis eſt punctum y; medium ſcilicet axis u x, qui oppoſitorum planorum centra coniungit.

Rurſus ſit priſma baſim habens pentagonum a b c d e: & quod ei opponitur ſit f g h k l: ſecenturq; a f, b g, c h, d k, e l bifariam: & per diuiſiones ducto plano, ſectio ſit pẽtagonũ m n o p q. deinde iuncta e b per lineas l e, e b aliud planum ducatur, diuidẽs priſma a k in duo priſmata; in priſma ſcilicet a l, cuius plana oppoſita ſint triangula a b e f g l: & in priſma b k, cuius plana oppoſita ſint quadrilatera b c d e g h k l. Sint autem triangulorum a b e, f g l centra grauitatis puncta r ſ: & b c d e, g h k l quadrilaterorum centra t u: iunganturq; r s, t u occurrentes plano m n o p q in punctis x y. & itidem iungãtur r t, ſ u, x y. erit in linea r t cẽtrum grauitatis pentagoni a b c d e; quod ſit z: & in linea ſ u centrum pentagoni f g h k l: ſit autem χ: & ducatur z χ, quæ dicto plano in ψ occurrat. Itaq; punctum x eſt centrum grauitatis trianguli m n q, ac priſmatis a l: & y grauitatis centrum quadrilateri n o p q, ac priſmatis b k. quare y centrum erit pentagoni m n o p q. & ſimiliter

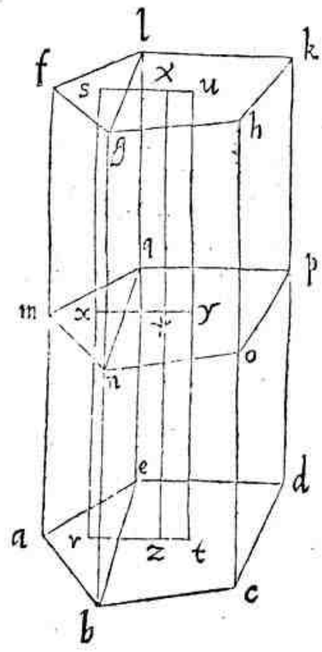

ſimiliter demonſtrabitur totius priſmatis a K grauitatis eſſe centrum. Simili ratione & in aliis priſmatibus illud idem facile demonſtrabitur. Quo autem pacto in omni figura rectilinea centrum grauitatis inueniatur, docuimus in commentariis in ſextam propoſitionem Archimedis de quadratura parabolæ.

Sit cylindrus, uel cylindri portio c e cuius axis a b: ſeceturq; plano per axem ducto; quod ſectionem faciat parallelogrammum c d e f: & diuiſis c f, d e bifariam in punctis

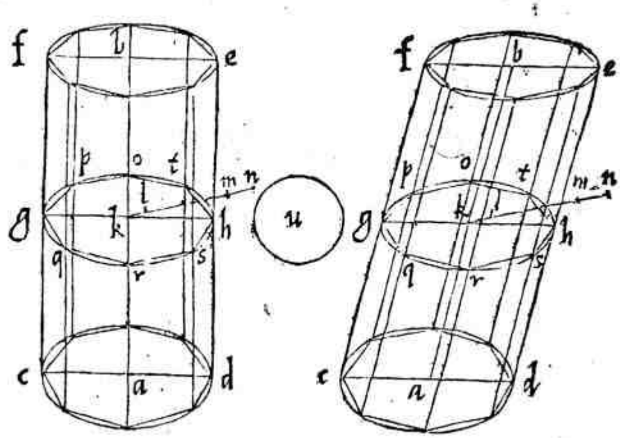

g h, per ea ducatur planum baſi æquidiſtans. erit ſectio g h circulus, uel ellipſis, centrum habens in axe; quod ſit K: atque erunt ex iis, quæ demonſtrauimus, centra grauitatis planorum oppoſitorum puncta a b: & plani g h ipſum k, in quo quidem plano eſt centrum grauitatis cylindri, uel cylindri portionis. Dico punctum K cylindri quoque, uel cylindri portionis grauitatis centrum eſſe. Si enim fieri poteſt, ſit l centrum: ducaturq; k l, & extra figuram in m producatur. quam uero proportionem habet linea m K ad k l 4. huius.

habeat circulus, uel ellipsis g h ad aliud spacium, in quo u: & in circulo, uel ellipsi plane describatur rectilinea figura, ita ut tādem relinquātur portiones minores spacio u, quæ sit o p g q r s h t: descriptaq; simili figura in oppositis planis c d, f e, per lineas sibi ipsis respondentes plana ducatur. Itaque cylindrus, uel cylindri portio diuiditur in prisma, cuius quidem basis est figura rectilinea iam dicta, centrumque grauitatis punctum K; & in multa solida, quæ pro basibus habent relictas portiones, quas nos solidas portiones appellabimus. cum igitur portiones sint minores spacio u, circulus, uel ellipsis g h ad portiones maiorem proportionem habebit, quàm linea m k ad K l. fiat n κ ad K l, ut circulus uel ellipsis g h ad ipsas portiones. Sed ut circulus uel ellipsis g h ad figuram rectilineam in ipsa descriptam, ita est cylindrus uel cylindri portio c e ad prisma, quod rectilineam figuram pro basi habet, & altitudinem æqualem; id, quod infra demonstrabitur. ergo per conuersionem rationis, ut circulus, uel ellipsis g h ad portiones relictas, ita cylindrus, uel cylindri portio c e ad solidas portiones, quare cylindrus uel cylindri portio ad solidas portiones eandem proportionem habet, quam linea n κ ad k l & diuidendo prisma, cuius basis est rectilinea figura ad solidas portiones eandem proportionem habet, quam n l ad l k. & quoniam a cylindro uel cylindri portione, cuius grauitatis centrum est l, aufertur prisma basim habens rectilineam figurā, cuius centrū grauitatis est K: residuæ magnitudinis ex solidis portionibus cōpositæ grauitatis cētrū erit in linea k l protracta, & in puncto n; quod est absurdū. relinquitur ergo, ut cētrum grauitatis cylindri, uel cylindri portionis sit punctū k. quæ omnia demonstrāda proposuimus.

At uero cylindrum, uel cylindri portionē c e ad prisma, cuius basis est rectilinea figura in spacio g h descripta, & altitudo æqualis; eandem habere

bere proportionem, quam ſpacium g h ad dictã figuram, hoc modo demonſtrabimus.

Intelligatur circulus, uel ellipſis x æqualis figuræ rectilineæ in g h ſpacio deſcriptæ: & ab x conſtituatur conus, uel

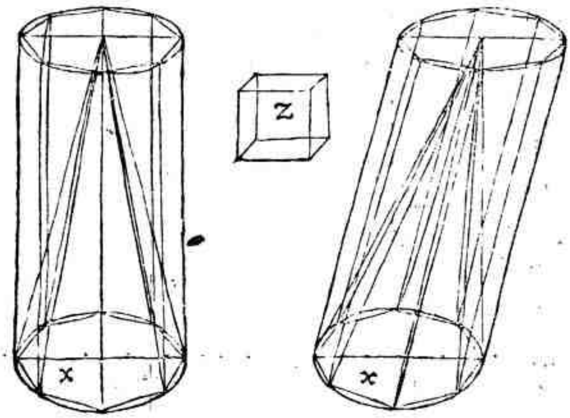

coni portio, altitudinẽ habens eandẽ, quã cylindrus uel cylindri portio c e. Sit deinde rectilinea figura, in qua y eadẽ, quæ in ſpacio g h deſcripta eſt: & ab hac pyramis æquealta conſtituatur. Dico conũ uel coni portionẽ x pyramidi y æqualẽ eſſe. niſi enim ſit æqualis, uel maior, uel minor erit.

Sit primum maior, et exuperet ſolido z. Itaque in circulo, uel ellipſi x deſcribatur figura rectilinea; & in ea pyramis eandem, quam conus, uel coni portio altitudinem habens, ita ut portiones relictæ minores ſint ſolido z, quemadmodum docetur in duodecimo libro elementorum propoſitione undecima. erit pyramis x adhuc pyramide y maior. & quoniam piramides æque altæ inter ſe ſunt, ſicuti baſes; pyramis x ad piramidem y eandem proportionem habet, quàm figura rectilinea x ad figuram y. Sed figura recti 6. duodecimi.

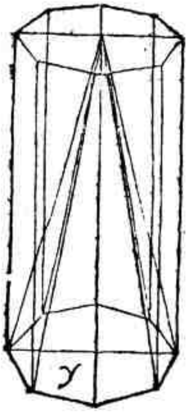

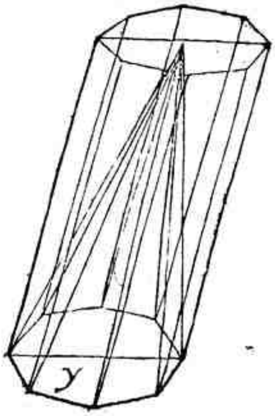

linea x cum ſit minor circulo, uel ellipſi, eſt etiam minor figura rectilinea y. ergo pyramis x pyramide y minor erit. Sed & maior; quod fieri nō poteſt. At ſi conus, uel coni portio x ponatur minor pyramide y: ſit alter conus æque altus, uel altera coni portio χ ipſi pyramidi y æqualis. erit eius baſis circulus, uel ellipſis maior circulo, uel ellipſi x, quorum exceſſus ſit ſpacium ω. Si igitur in circulo, uel ellipſi χ figura rectilinea deſcribatur, ita ut portiones relictæ ſint ω ſpacio minores, eiuſmodi figura adhuc maior erit circulo, uel ellipſi x, hoc eſt figura rectilinea y: & pyramis in ea conſtituta minor cono, uel coni portione χ, hoc eſt minor pyramide y. eſt ergo ut χ figura rectilinea ad figuram rectilineam y, ita pyramis χ ad pyramidem y. quare cum figura rectilinea χ ſit maior figura y: erit & pyramis χ pyramide y maior. ſed erat minor; quod rurſus fieri non poteſt. non eſt igitur conus, uel coni portio x neque maior, neque minor pyramide y. ergo ipſi neceſſario eſt æqualis. Itaque quoniam ut conus ad conum, uel coni portio ad co

ni

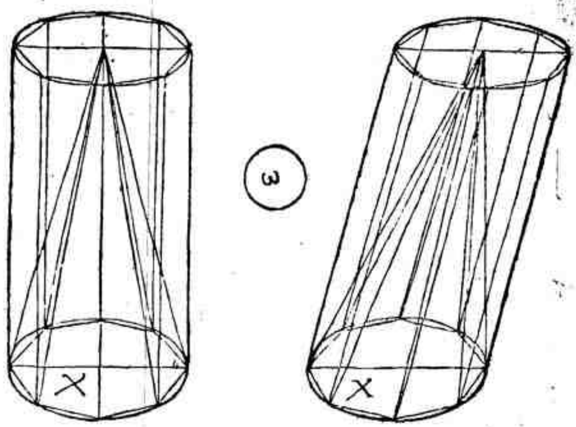

ni portionem, ita eſt cylindrus ad cylindrum, uel cylindri portio ad cylindri portionem: & ut pyramis ad pyramidem, ita priſma ad priſma, cum eadem ſit baſis, & æqualis altitudo; erit cylindrus uel cylindri portio x priſmati y æqualis. eſtq; ut ſpacium g h ad ſpacium x, ita cylindrus, uel cylindri portio c e ad cylindrum, uel cylindri portionem x. Conſtat igitur cylindrum uel cylindri portionẽ c e, ad priſma y, quippe cuius baſis eſt figura rectilinea in 7. quinti
ſpacio g h deſcripta, eandem proportionem habere, quam ſpacium g h habet ad ſpacium x, hoc eſt ad dictam figuram. quod demonſtrandum fuerat.

THEOREMA IX. PROPOSITIO IX.

Si pyramis ſecetur plano baſi æquidiſtante; ſectio erit figura ſimilis ei, quæ eſt baſis, centrum grauitatis in axe habens.

SIT pyramis, cuius basis triangulum a b c; axis d e: & secetur plano basi æquidistante; quod sectioné faciat f g h; occurratq; axi in puncto k. Dico f g h triangulum esse, ipsi
16. undecimi a b c simile; cuius grauitatis centrum est K. Quoniã enim duo plana æquidistantia a b c, f g h secantur à plano a b d; communes eorum sectiones a b, f g æquidistantes erunt. & eadem ratione æquidistantes ipsæ b c, g h: & c a, h f. Quòd cum duæ lineæ f g, g h, duabus a b, b c æquidistent, nec
10. undecimi. sint in eodem plano; angulus ad g æqualis est angulo ad b: & similiter angulus ad h angulo ad c: angulusq; ad f ei, qui ad a est æqualis. triangulum igitur f g h simile est triangulo a b c. At uero punctum k centrum esse grauitatis trianguli f g h hoc modo ostendemus. Ducantur pla-
16. undecimi na per axem, & per lineas d a, d b, d c: erunt communes sectiones f K, a e æquidistantes: pariterq; k g, e b; & k h, e c:
10. undecimi quare angulus k f h angulo e a c; & angulus k f g ipsi e a b est æqualis. Eadem ratione anguli ad g angulis ad b: & anguli ad h iis, qui ad c æquales erunt. ergo puncta e K in triangulis a b c, f g h similiter sunt posita, per sextam positionem Archimedis in libro de centro grauitatis planorum. Sed cum e sit centrum grauitatis trianguli a b c, erit ex undecima propositione eiusdem libri, & K trianguli f g h grauitatis centrum. id quod demonstrare oportebat. Non aliter in ceteris pyramidibus, quod propositum est demonstrabitur.

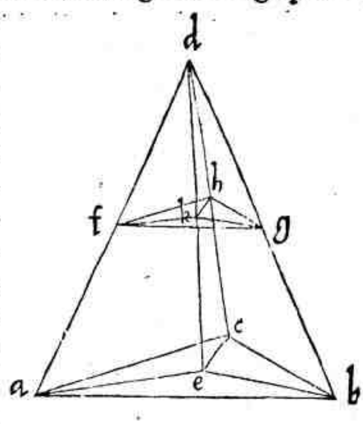

PRO

PROBLEMA I. PROPOSITIO X.

DATA qualibet pyramide, fieri poteſt, ut figura ſolida in ipſa inſcribatur, & altera circũſcribatur ex priſmatibus æqualem altitudinem habẽtibus, ita ut circumſcripta inſcriptam excedat magnitudine, quæ minor ſit quacũque ſolida magnitudine propoſita.

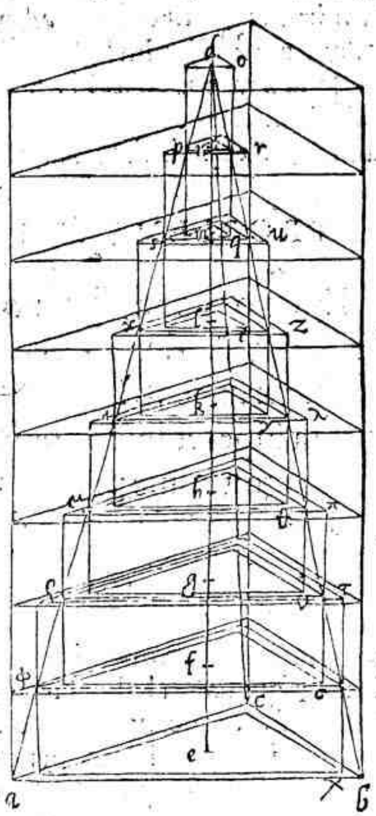

Sit pyramis, cuius baſis triangulũ a b c; axis d e. Sitq; priſma, quod eandẽ baſim habeat, & axem eundem. Itaque hoc priſmate continenter ſecto bifariam, plano baſi æquidiſtãte, relinquetur tãdem priſma quoddam minus propoſita magnitudine: quod quidem baſim eandem habeat, quam pyramis, & axem e f. diuidatur d e in partes æquales ipſi e f in punctis g h k l m n: & per diuiſiones plana ducãtur: quæ baſibus æquidiſtent, erunt ſectiones, triangula ipſi a b c ſimilia, ut proxime oſtendimus. ab uno quoque autẽ horum triangulorum duo priſmata cõſtruantur; unum quidem ad partes e; alterum ad partes d. in pyramide igitur inſcripta erit quædam figura, ex priſmatibus æqualem altitudinem habentibus cõſtans, ad partes e: & altera circumſcripta ad partes d. Sed unumquodque eorum priſmatum, quæ in figura inſcripta continentur, æquale eſt priſmati, quod ab eodem fit triangulo in figura circumſcripta: nam priſma p q priſmati p o eſt æquale; priſma s t æquale priſmati s r; priſma x y priſmati x u; priſma $\eta\theta$ priſmati η z; priſma $\mu\,\nu$ priſmati $\mu\,\lambda$; priſma $\rho\,\sigma$ priſmati $\rho\,\pi$; & priſma $\phi\,\chi$ priſmati $\phi\,\tau$ æquale. relinquitur ergo, ut circumſcripta figura exuperet inſcriptã priſmate, quod baſim habet a b c triangulum, & axem e f. Illud uero minus eſt ſolida magnitudine propoſita. Eadẽ ratione inſcribetur, & circumſcribetur ſolida figura in pyramide, quæ quadrilateram, uel plurilaterã baſim habeat.

PROBLEMA II. PROPOSITIO XI.

DATO cono, fieri poteſt, ut figura ſolida inſcribatur, & altera circumſcribatur ex cylindris æqualem habentibus altitudinem, ita ut circumſcripta ſuperet inſcriptam, magnitudine, quæ ſolida magnitudine propoſita ſit minor.

SIT conus, cuius axis b d: & ſecetur plano per axem ducto, ut ſectio ſit triangulum a b c: intelligaturq; cylindrus, qui baſim eandem, & eundem axem habeat. Hoc igitur cylindro continenter bifariam ſecto, relinquetur cylindrus minor ſolida magnitudine propoſita. Sit autem is cylindrus, qui baſim habet circulum circa diametrum a c, & axem d e. Itaque diuidatur b d in partes æquales ipſi d e in punctis f g h K l m: & per ea ducantur plana conum ſecantia; quæ baſi æquidiſtent. erunt ſectiones circuli, centra in axi habentes, ut in primo libro conicorum, propoſitione

tione quarta Apollonius demonſtrauit. Si igitur à ſingulis horum circulorum, duo cylindri fiant; unus quidem ad baſis partes; alter ad partes uerticis: inſcripta erit in cono ſolida quædam figura, & altera circumſcripta ex cylindris æqualem altitudinem habentibus conſtans; quorum unuſquiſque, qui in figura inſcripta continetur æqualis eſt ei, qui ab eodem fit circulo in figura circũſcripta. Itaque cylindrus o p æqualis eſt cylindro o n; cylindrus r s cylĩdro r q; cylindrus u x cylindro u t eſt æqualis; & alii aliis ſimiliter. quare conſtat circũſcriptam figuram ſuperare inſcriptam cylindro, cuius baſis eſt circulus circa diametrum a c, & axis d e. atque hic eſt minor ſolida magnitudine propoſita.

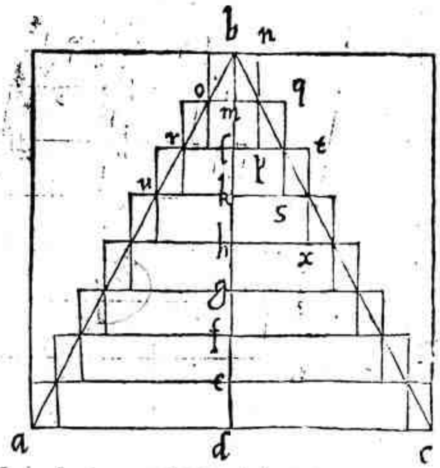

PROBLEMA III. PROPOSITIO XII.

DATA coni portione, poteſt ſolida quædam figura inſcribi, & altera circumſcribi ex cylindri portionibus æqualem altitudinem habentibus; ita ut circumſcripta inſcriptam exuperet, magnitudine, quæ minor ſit ſolida magnitudine propoſita.

Figuram eiusmodi; & inscribemus, & circumscribemus, ita ut in cono dictum est.

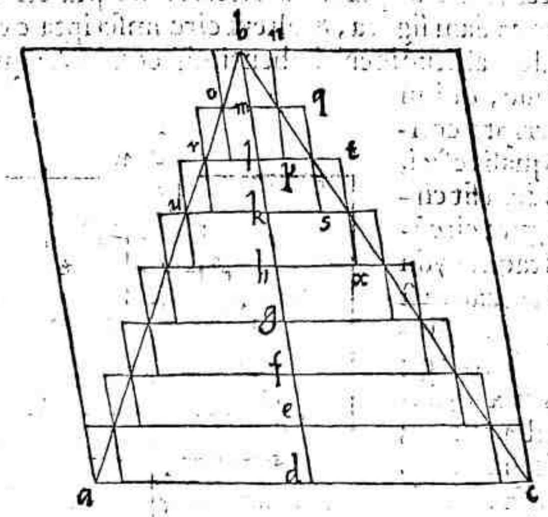

PROBLEMA IIII. PROPOSITIO XIII.

DATA sphæræ portione, quæ dimidia sphæra maior non sit, potest solida quædam portio inscribi & altera circumscribi ex cylindris æqualem altitudinem habentibus, ita ut circumscripta inscriptam excedat magnitudine, quæ solida magnitudine proposita sit minor.

HOC etiam eodem prorsus modo fiet: atque ut ab Archimede traditum est in conoidum, & sphæroidum portionibus, propositione uigesimaprima libri de conoidibus, & sphæroidibus.

THEO

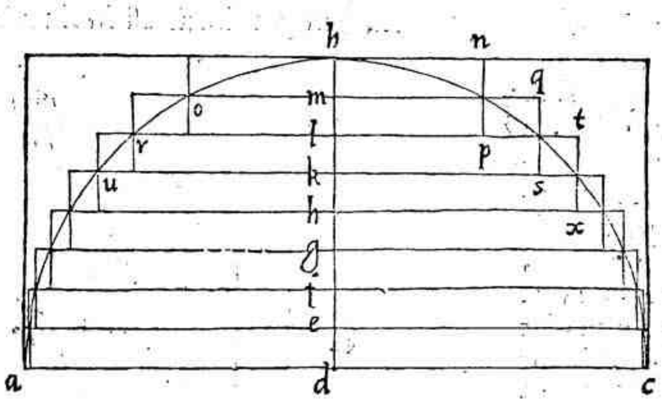

THEOREMA X. PROPOSITIO XIIII.

Cuiuslibet pyramidis, & cuiuslibet coni, uel coni portionis, centrum grauitatis in axe cõſiſtit.

SIT pyramis, cuius baſis triangulum a b c: & axis d e. Dico in linea d e ipſius grauitatis centrum ineſſe. Si enim fieri poteſt, ſit centrum f: & ab f ducatur ad baſim pyramidis linea f g, axi æquidiſtans: iunctaq; e g ad latera trianguli a b c producatur in h. quam uero proportionem habet linea h e ad e g, habeat pyramis ad aliud ſolidum, in quo K: inſcribaturq; in pyramide ſolida figura, & altera circumſcribatur ex priſmatibus æqualem habentibus altitudinem, ita ut circumſcripta inſcriptam exuperet magnitudine, quæ ſolido k ſit minor. Et quoniam in pyramide planum baſi æquidiſtans ductum ſectionem facit figuram ſimilem ei, quæ eſt baſis; centrumq; grauitatis in axe habentem: erit priſmatis s t grauitatis centrũ in linea r q; priſmatis u x centrum in linea q p; priſmatis y z in linea p o; priſmatis $\eta\theta$ in linea o n; priſmatis $\lambda\mu$ in linea n m; priſmatis $\nu\pi$ in m l; & denique priſmatis $\rho\sigma$ in l e. quare totius figuræ inſcriptæ centrum grauitatis eſt in linea r e: quod ſit τ: iũctaque τ f, & producta, à puncto h ducatur linea axi pyramidis æquidiſtans, quæ cũ linea τ f conueniat in φ. habebit φ τ ad τ f eandem proportionem, quã h e ad e g. Quoniam igitur exceſſus, quo circũſcripta figura inſcriptam ſuperat, minor eſt ſolido κ; pyramis ad eundẽ exceſsũ maiorẽ proportionẽ habet, quàm ad K ſolidum: uidelicet maiorem, quàm linea h e ad e g; hoc eſt quam φ τ ad τ f: & propterea multo maiorem habet ad partem exceſſus, quæ intra pyramidem comprehenditur. Itaque habeat

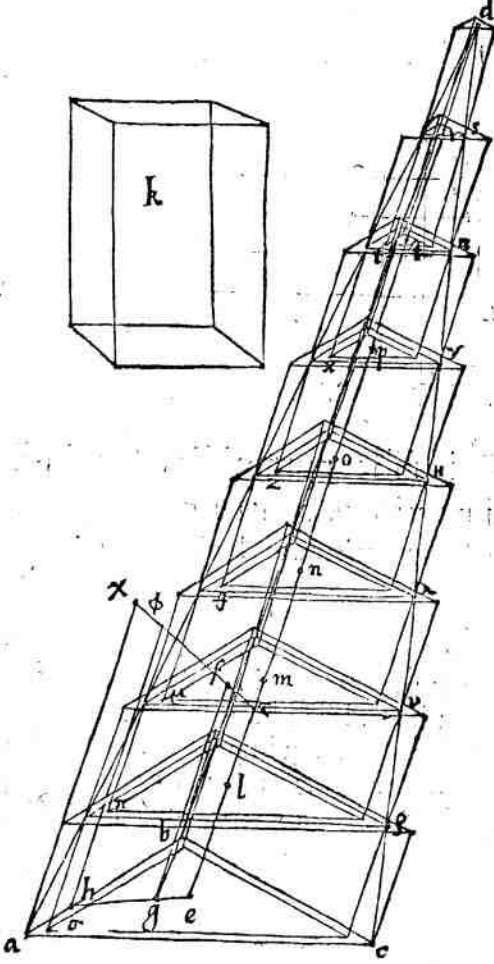

beat eam, quam $\chi\tau$ ad τf. erit diuidendo ut χf ad $f\tau$, ita figura ſolida inſcripta ad partem exceſſus, quæ eſt intra pyramidem. Cum ergo à pyramide, cuius grauitatis cẽtrum eſt punctum f, ſolida figura inſcripta auferatur, cuius centrũ τ: reliquæ magnitudinis conſtantis ex parte exceſſus, quæ eſt intra pyramidem, centrum grauitatis erit in linea τf producta, & in puncto χ. quod fieri non poteſt. Sequitur igitur, ut centrum grauitatis pyramidis in linea d e; hoc eſt in eius axe conſiſtat.

Sit conus, uel coni portio, cuius axis b d: & ſecetur plano per axem, ut ſectio ſit triangulum a b c. Dico centrum grauitatis ipſius eſſe in linea b d. Sit enim, ſi fieri poteſt, centrũ

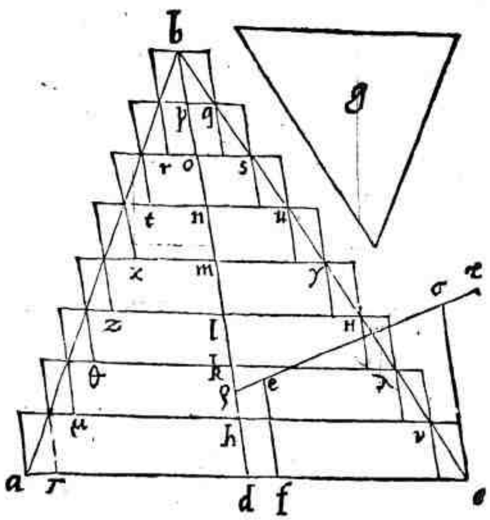

e: perq; e ducatur e f axi æquidiſtans: & quam proportionem habet c d ad d f, habeat conus, uel coni portio ad ſolidum g. inſcribatur ergo in cono, uel coni portione ſoli da figura, & altera circumscribatur ex cylindris, uel cylindri portionibus, sicuti dictum est, ita ut excessus, quo figura circumscripta inscriptam superat, sit solido g minor. Itaque centrum grauitatis cylindri, uel cylindri portionis q r est in linea p o; cylindri, uel cylindri portionis s t centrum in linea o n; centrum u x in linea n m; y z in m b; $\eta \theta$ in l k; $\lambda \mu$ in K h; & denique $\nu \pi$ centrum in h d. ergo figu-

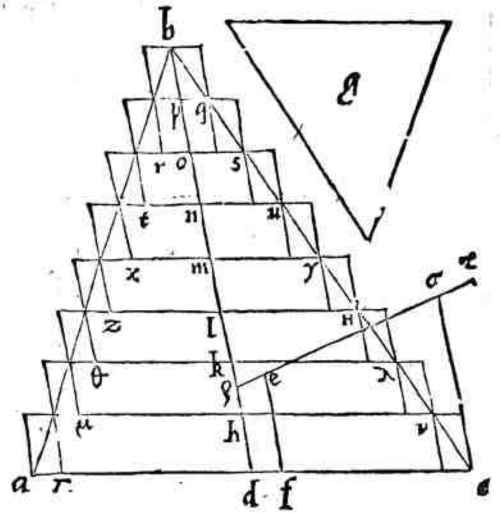

ræ inscriptæ centrum est in linea p d. Sit autem ρ: & iuncta ρ e protendatur, ut cum linea, quæ à pũcto c ducta fuerit axi æquidistans, conueniat in σ. erit $\sigma \rho$ ad ρ e, ut c d ad d f: & conus, seu coni portio ad excessum, quo circumscripta figura inscriptam superat, habebit maiorem proportionem, quàm $\sigma \rho$ ad ρ e. ergò ad partem excessus, quæ intra ipsius superficiem comprehenditur, multo maiorem proportionem habebit. habeat eam, quam $\tau \rho$ ad ρ e. erit

diuidendo

diuidendo figura ſolida inſcripta ad dictam exceſſus partem, ut τ e ad e ρ. & quoniam â cono, ſeu coni portione, cuius grauitatis centrum eſt e, aufertur figura inſcripta, cuius centrum ρ: reſiduæ magnitudinis compoſitæ ex parte exceſſus, quæ intra coni, uel coni portionis ſuperficiem continetur, centrum grauitatis erit in linea ρ e protracta, atque in puncto τ. quod eſt abſurdum. cõſtat ergo centrũ grauitatis coni, uel coni portionis, eſſe in axe b d: quod demonſtrandum propoſuimus.

THEOREMA XI. PROPOSITIO XV.

Cuiuslibet portionis ſphæræ uel ſphæroidis, quæ dimidia maior non ſit: itemq; cuiuslibet portionis conoidis, uel abſciſſæ plano ad axem recto, uel non recto, centrum grauitatis in axe conſiſtit.

Demonſtratio ſimilis erit ei, quam ſupra in cono, uel coni portione attulimus, ne toties eadem fruſtra iterentur.

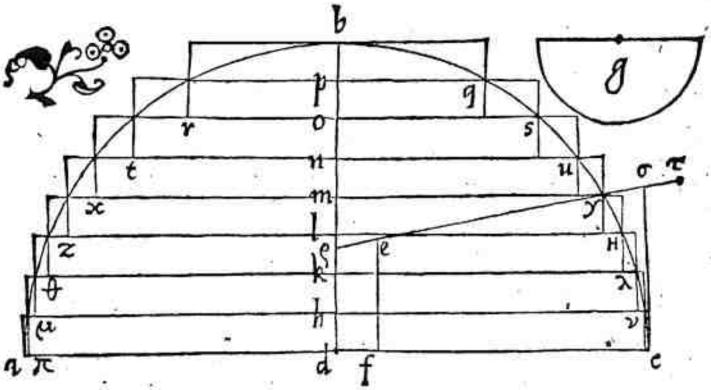

THEOREMA XII. PROPOSITIO XVI.

In ſphæra, & ſphæroide idem eſt grauitatis, & figuræ centrum.

Secetur ſphæra, uel ſphæroides plano per axem ducto; quod ſectionem faciat circulum, uel ellipſim a b c d, cuius diameter, & ſphæræ, uel ſphæroidis axis d b; & centrum e. Dico e grauitatis etiam centrum eſſe. ſecetur enim altero plano per e, ad planum ſecans recto, cuius ſectio ſit circulus circa diametrum a c. erunt a d c, a b c dimidiæ portiones ſphæræ, uel ſphæroidis. & quoniam portionis a d c grauitatis centrum eſt in linea d, & centrum portionis a b c in ipſa b e; totius ſphæræ, uel ſphæroidis grauitatis centrum in axe d b conſiſtet. Quòd ſi portionis a d c centrum grauitatis ponatur eſſe f: & fiat ipſi f e æqualis e g: punctũ g por

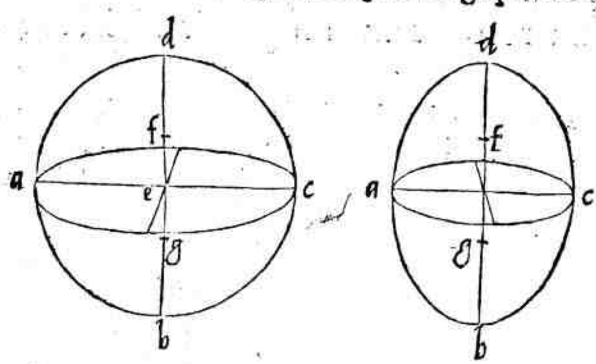

per 2. petitionem 4 Archimedis.

tionis a b c centrum erit. ſolidis enim figuris ſimilibus & æqualibus inter ſe aptatis, & centra grauitatis ipſarum inter ſe aptentur neceſſe eſt. ex quo fit, ut magnitudinis, quæ ex utriſque cõſtat, hoc eſt ipſius ſphæræ, uel ſphæroidis grauitatis centrum ſit in medio lineæ f g, uidelicet in e. Sphæra igitur, uel ſphæroidis grauitatis centrum eſt idem, quod centrum figuræ.

Ex demonſtratis perſpicue apparet, portioni ſphæræ uel ſphæroidis, quæ dimidia maior eſt, cẽtrum grauitatis in axe conſiſtere.

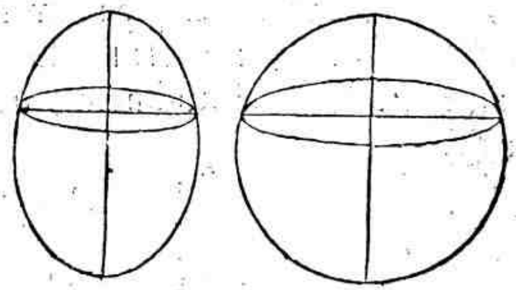

Data enim qualibet maiori portiõe, quoniã totius ſphæræ, uel ſphæroidis grauitatis centrum eſt in axe; eſt autem & in axe centrum portionis minoris: reliquæ portionis uidelicet maioris centrum in axe neceſſario conſiſtet.

THEOREMA XIII. PROPOSITIO XVII.

Cuiuslibet pyramidis triãgularem baſim habẽtis grauitatis centrum eſt in puncto, in quo ipſius axes conueniunt.

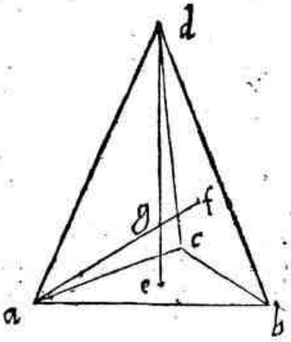

Sit pyramis, cuius baſis triangulum a b c, axis d e: ſitq; trianguli b d c grauitatis centrum f: & iungatur a f. erit & a f axis eiuſdem pyramidis ex tertia diffinitione huius. Itaque quoniam centrum grauitatis eſt in axe d e; eſt autem & in axe a f; quod proxime demonſtraui mus: erit utique grauitatis centrum pyramidis punctum g: in quo ſcilicet ipſi axes conueniunt.

THEOREMA XIIII. PROPOSITIO XVIII.

Si ſolidum parallelepipedum ſecetur plano baſibus æquidiſtante; erit ſolidum ad ſolidum, ſicut altitudo ad altitudinem, uel ſicut axis ad axem.

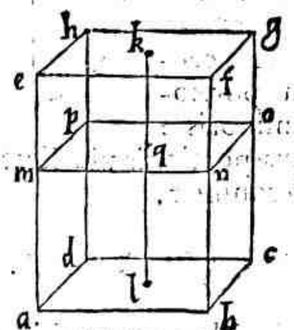

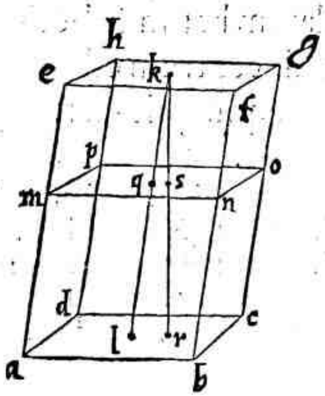

Sit ſolidum parallelepipedum a b c d e f g h, cuius axis k l: ſeceturq; plano baſibus æquidiſtante, quod faciat ſectionem m n o p; & axi in puncto q occurrat. Dico ſolidum g m ad ſolidum m c eam proportionem habere, quam altitudo ſolidi g m habet ad ſolidi m c altitudinem; uel quam axis k q ad axem q l. Si enim axis K l ad baſis planum ſit perpendicularis, & linea g c, quæ ex quinta huius ipſi k l æquidiſtat, perpendicularis erit ad idẽ planum, & ſolidi altitudinem dimetietur. Itaque ſo- 2 [?].undecimi. lidum g m ad ſolidum m c eam proportionem habet, quam parallelogrammũ g n ad parallelogrammum n c, hoc eſt quam linea g o, quæ i.ſexti.

eſt

est solidi g m altitudo ad o e altitudinem solidi m c, uel quã axis k q ad q l axem. Si uero axis k l non sit perpendicularis ad planum basis; ducatur a puncto k ad idem planum perpendicularis k r, occurrẽs plano m n o p in s. similiter demõstrabimus solidum g m ad solidũ m c ita esse, ut axis k q ad axem q l. Sed ut K q ad q l, ita k s altitudo ad altitudinem s r; nam lineæ K l, K r à planis æquidistantibus in easdem proportiones secantur. ergo solidum g m ad solidum m c eandẽ proportionem habet, quam altitudo ad altitudinẽ, uel quam axis ad axem. quod demõstrare oportebat. 17. undecimi

THEOREMA XV. PROPOSITIO XIX.

Solida parallelepipeda in eadem basi, uel in æqualibus basibus constituta eam inter se proportionem habent, quam altitudines: & si axes ipsorum cum basibus æquales angulos contineant, eam quoque, quam axes proportionem habebũt.

Sint solida parallelepipeda in eadẽ basi cõstituta a b c d, a b e f: & sit solidi a b c d altitudo minor: producatur autem planum c d adeo, ut solidum a b e f secet; cuius sectiõ sit g h. erũt solida a b c d, a b g h in eadem basi, & æquali altitudine inter se æqualia. Quoniã igitur solidum a b e f secatur plano basibus æquidistãte, erit solidum g h e f ad ipsum a b g h 29. undecimi 18. huius

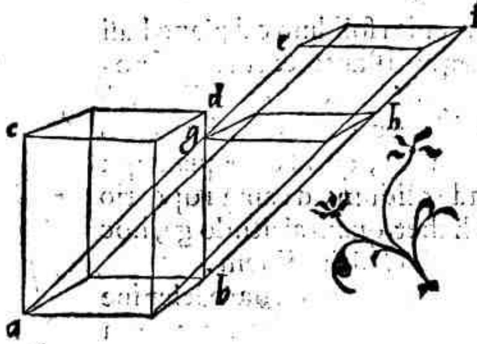

ut altitudo ad altitudinem: & componendo conuertendo
7.quinti. que solidum a b g h, hoc est solidum a b c d ipsi æquale, ad solidum a b e f, ut altitudo solidi a b c d ad solidi a b e f altitudinem.

Sint solida parallelepipeda a b, c d in æqualibus basibus constituta: sitq; b e altitudo solidi a b: & solidi c d altitudo d f; quæ quidem maior sit, quàm b e. Dico solidum a b ad solidum c d eandem habere proportionem, quam b e ad d f. abscindatur enim à linea d f æqualis ipsi b e, quæ sit g f: & per g ducatur planum secans solidum c d; quod basibus
31. undecimi æquidistet, faciatq; sectionē h K. erunt solida a b, c K æque alta inter se æqualia cū æquales bases habeant.
18.huius Sed solidū h d ad solidum c K est, ut altitudo d g ad g f altitudinē; secatur enim solidum c d plano basibus æquidistante: & rursus cōponendo, conuertendoq; solidū c k
7.quinti. ad solidum c d, ut g f ad f d. ergo solidum a b, quod est æquale ipsi c K ad solidum c d eam proportionem habet, quam altitudo g f, hoc est b e ad d f altitudinem.

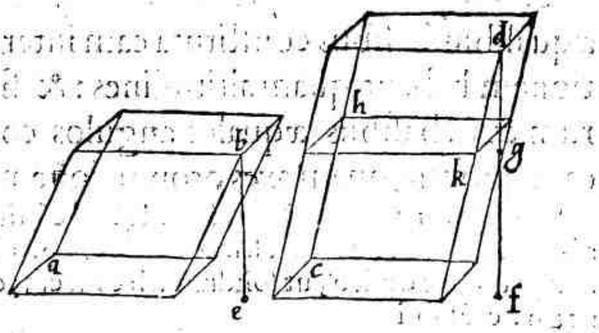

Sint deinde solida parallelepipeda a b, a c in eadem basi; quorum axes d e, f e cum ipsa æquales angu

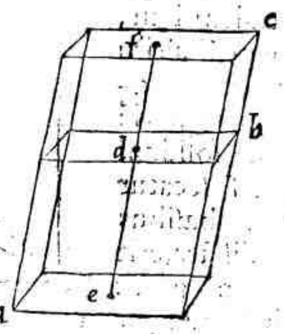

los contineant. Dico solidum a b ad solidum a c eãdem habere proportionem, quam axis d e ad axem e f. Si enim axes in eadem recta linea fuerint constituti, hæc duo solida, in unum, atque idem solidum conuenient. quare ex iis, quæ proxime tradita sunt, habebit solidum a b ad solidum a c eandem proportionem, quam axis d e ad e f axem. Si uero axes non sint in eadem recta linea, demittantur a punctis d, f perpendiculares ad basis planum, d g, f h: & iungantur e g, e h. Quoniam igitur axes cum basibus æquales angulos continent, erit d e g angulus æqualis angulo f e h: & sunt anguli ad g h recti, quare & reliquus e d g æqualis erit reliquo e f h: & triangulum d e g triãgulo f e h simile. ergo g d ad d e est, ut h f ad f e: & permutando g d ad h f, ut d e ad e f. Sed solidum a b ad solidum a c eandem proportionem habet, quam d g altitudo ad altitudinẽ f h. ergo & eandẽ habebit, quã axis d e ad e f axẽ.

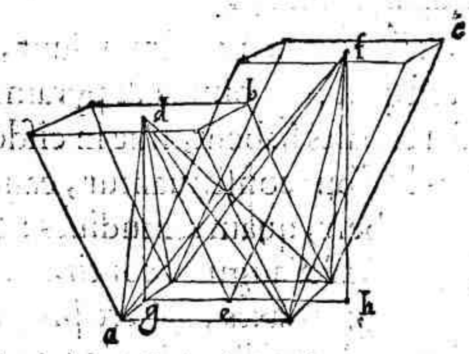

Postremo sint solida parallelepipeda a b, c d in

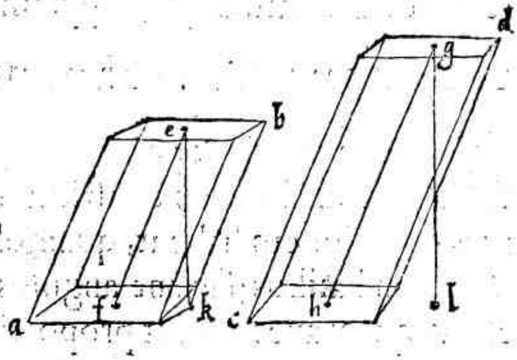

æqualibus basibus, quorum axes cum basibus æquales angulos faciant. Dico solidum a b ad solidũ c d ita esse, ut axis e f ad axem g h: nam si axes ad planum basis recti sint, illud perspicue constat: quoniam eadem linea, & axem & solidi altitudinem determinabit. Si uero sint inclinati, à punctis e g ad subiectum planum perpendiculares ducantur e k, g l: & iungantur f k, h l. rursus quoniam axes cum basibus æquales faciunt angulos, eodem modo demonstrabitur, triangulum e f K triangulo g h l simile esse: & e K ad g l, ut e f ad g h. Solidum autem a b ad solidum c d est, ut e K ad g l. ergo & ut axis e f ad axem g h. quæ omnia demonstrare oportebat.

Ex iis quæ demonstrata sunt, facile constare potest, prismata omnia & pyramides, quæ triangulares bases habent, siue in eisdem, siue in æqua-
15.quinti libus basibus constituantur, eandem proportionem habere, quam altitudines: & si axes cum basibus æquales angulos contineant, similiter eandem, quam axes, habere proportionem: sunt
28.undecimi. enim solida parallelepipeda prismatum triangula
7.duodecimi. res bases habentiũ dupla; & pyramidum sextupla.

THEOREMA XVI. PROPOSITIO XX.

Prismata omnia & pyramides, quæ in eisdem, uel æqualibus basibus constituuntur, eam inter se proportionem habent, quam altitudines: & si axes cum basibus faciant angulos æquales, eam etiam, quam axes habent proportionem.

Sint

Sint duo prismata a e, a f, quorum eadem basis quadrilatera a b c d: sitq; prismatis a e altitudo e g; & prismatis a f altitudo f h. Dico prisma a e ad prisma a f eam habere proportionem, quam e g ad f h. iungatur enim a c: & in unoquoque prismate duo prismata intelligantur, quorum bases sint triangula a b c, a c d. habebunt duo prismata in eadem basi a b c constituta, proportionem eandem, quam ipsorum altitudines e g, f h, ex iam demonstratis, & similiter alia duo, quæ sunt in basi a

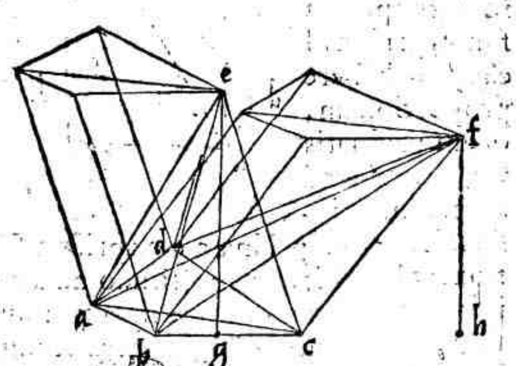

c d. quare totum prisma a e ad prisma a f eandem proportionem habebit, quam altitudo e g ad f h altitudinem. 12. quinti Quòd cum prismata sint pyramidum tripla, & ipsæ pyramides, quarum eadem est basis quadrilatera, & altitudo prismatum altitudini æqualis, eam inter se proportionem habebunt, quam altitudines.

Si uero prismata bases æquales habeant, nõ easdem, sint duo eiusmodi prismata a e, f l: & sit basis prismatis a e quadrilaterum a b c d; & prismatis f l quadrilaterum f g h k. Dico prisma a e ad prisma f l ita esse, ut altitudo illius ad huius altitudinem. nam si altitudo sit eadem, intelligãtur duæ pyramides a b c d e, f g h k l. quæ iter se æquales erũt, 6. duodecimi cum æquales bases, & altitudinem eandem habeant. quare & prismata a e, f l, quæ sũnt harũ pyramidum tripla, æqualia sint necesse est. 15. quinti ex quibus perspicue constat propositũ. Si uero altitudo prismatis f l sit maior, à prismate f l abscindatur prisma f m, quod æque altum sit, atq; ipsum a e.

erunt eadem ratione priſmata a e, f m inter ſe æqualia. quare ſimiliter demonſtrabitur priſma f m ad priſma f l eandem habere proportionem, quam priſmatis f m altitudo ad altitudinem ipſius f l. ergo & priſma a e ad priſma f l eandem proportionem habebit, quam altitudo ad altitudinem. ſequitur igitur ut & pyramides, quæ in æqualibus baſibus conſtituũtur, eandem inter ſe ſe, quam altitudines, proportionem habeant.

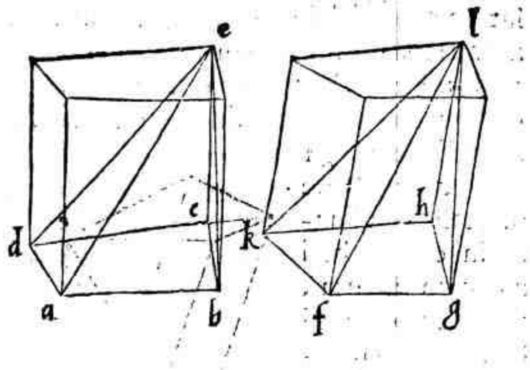

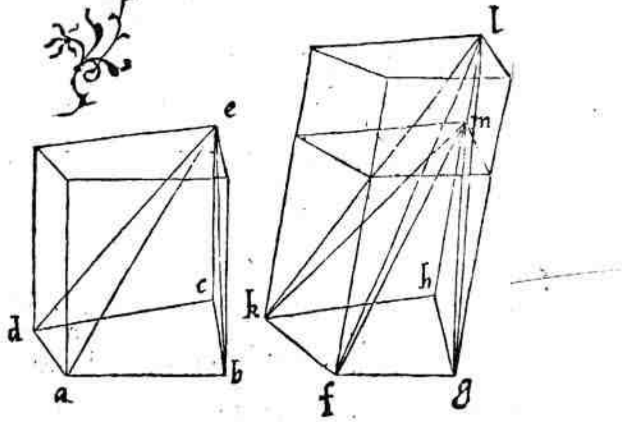

Sint deinde priſmata a e, a f in eadem baſi a b c d; quorũ axes cum baſibus æquales angulos contineant: & ſit priſmatis

matis

matis a e axis g h; & priſmatis a f axis l h. Dico priſma a e ad priſma a f eam proportionem habere, quam g h ad h l. ducantur à punctis g l perpendiculares ad baſis planum g K, l m: & iungantur k h, h m. Itaque quoniam anguli g h k, l h m ſunt æquales, ſimiliter ut ſupra demonſtrabimus, triangula g h K, l h m ſimilia eſſe; & ut g K ad l m, ita g h ad h l. habet autem priſma a e ad priſma a f eandem proportionem, quam altitudo g K ad altitudinem l m, ſicuti demonſtratum eſt. ergo & eandem habebit, quam g h, ad h l. pyramis igitur a b c d g ad pyramidem a b c d l eandem proportionem habebit, quam axis g h ad h l axem.

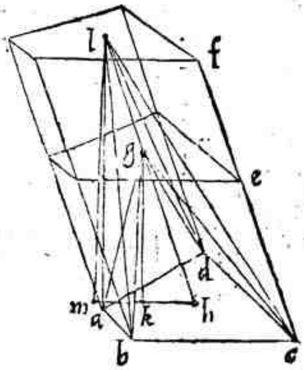

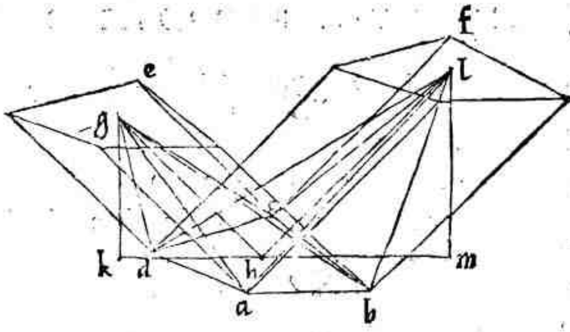

Denique ſint priſmata a e, K o in æqualibus baſibus a b c d, k l m n conſtituta; quorum axes cum baſibus æquales faciant angulos: ſitq; priſmatis a e axis f g, & altitudo f h: priſmatis autem k o axis p q, & altitudo p r. Dico priſma a e ad priſma K o ita eſſe, ut f g ad p q. iunctis enim g h, q r, eodem, quo ſupra, modo oſtendemus f g ad p q, ut f h ad p r. ſed priſma a e ad ipſum κ o eſt, ut f h ad p r. ergo & ut f g axis ad axem p q. ex quibus fit, ut pyramis a b c d f ad pyramidē κ l m n p eandem habeat proportionē, quā axis ad axē. quod demonſtrā dū fuerat.

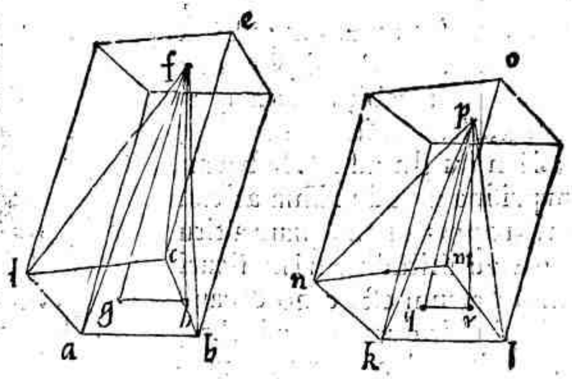

Simili ratione in aliis priſmatibus & pyramidibus eadem demonſtrabuntur.

THEOREMA XVII. PROPOSITIO XXI.

Priſmata omnia, & pyramides inter ſe proportionem habent compoſitam ex proportione baſium, & proportione altitudinum.

Sint duo priſmata a e, g m: ſitq; priſmatis a e baſis quadrilaterum a b c d, & altitudo e f: priſmatis uero g m baſis quadrilaterum g h K l, & altitudo m n. Dico priſma a e ad priſma g m proportionem habere compoſitam ex proportione baſis a b c d ad baſim g h k l, & ex proportione altitudinis e f, ad altitudinem m n.

Sint enim primum e f, m n æquales: & ut baſis a b c d ad baſim g h κ l, ita fiat linea, in qua o ad lineam, in qua p: ut autem e f ad m n, ita linea p ad lineam q. erunt lineæ p q inter ſe æquales. Itaque priſma a e ad priſma g m eā

pro

proportionem habet, quam basis a b c d ad basim g h K l: si enim intelligantur duæ pyramides a b c d e, g h k l m, habebunt hæ inter se proportionem eandem, quam ipsarum bases ex sexta duodecimi elementorum. Sed ut basis a b c d ad g h K l basim, ita linea o ad lineam p; hoc est ad lineam q ei æqualem. ergo prisma a e ad prisma g m est, ut linea o ad lineam q. proportio autem o ad q cõposita est ex proportione o ad p, & ex proportione p ad q. quare prisma a e ad prisma g m, & idcirco pyramis a b c d e, ad pyramidem g h K l m proportionem habet ex eisdem proportionibus compositam, uidelicet ex proportione basis a b c d ad basim g h K l, & ex proportione altitudinis e f ad m n altitudinem. Quòd si lineæ e f, m n inæquales ponantur, sit e f minor: & ut e f ad m n, ita fiat linea p ad lineam u: de

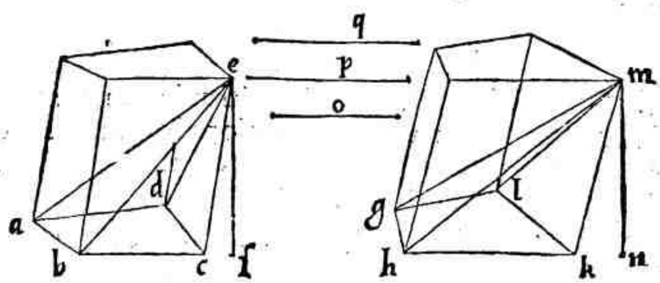

inde ab ipsa m n abscindatur r n æqualis e f: & per r ducatur planum, quod oppositis planis æquidistans faciat sectionem s t. erit prisma a e, ad prisma g t, ut basis a b c d ad basim g h k l; hoc est ut o ad p: ut autem prisma g t ad prisma g m, ita altitudo r n; hoc est e f ad altitudinẽ m n; uidelicet linea p ad lineam u. ergo ex æquali prisma a e ad prisma g m est, ut linea o ad ipsam u. Sed proportio o ad u cõposita est ex proportione o ad p, quæ est basis a b c d ad basim g h K l; & ex proportione p ad u, quæ est altitudinis e f ad altitudinem m n. prisma igitur a e ad prisma g m 20.huius compoſitam proportionem habet ex proportione baſiũ, & proportione altitudinum. Quare & pyramis, cuius baſis eſt quadrilaterum a b c d, & altitudo e f ad pyramidem,

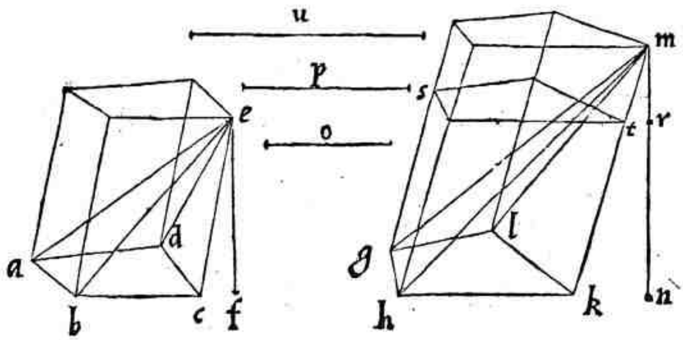

cuius baſis quadrilaterum g h K l, & altitudo m n, compoſitam habet proportionem ex proportione baſium a b c d, g h k l, & ex proportione altitudinum e f, m n. quod quidem demonſtraſſe oportebat.

Ex iam demonſtratis perſpicuum eſt, priſmata omnia, & pyramides, in quibus axes cum baſibus æquales angulos continent, proportionem habere compoſitam ex baſium proportione, & proportione axium. demonſttatum eſt enim, axes inter ſe eandem proportionem habere, quam ipſæ altitudines.

THEOREMA XVIII. PROPOSITIO XXII.

CVIVSLIBET pyramidis, & cuiuslibet coni, uel

uel coni portionis axis à centro grauitatis ita diuiditur, ut pars, quæ terminatur ad uerticem reliquæ partis, quæ ad basim, sit tripla.

Sit pyramis, cuius basis triangulum a b c; axis d e; & grauitatis centrum K. Dico lineam d k ipsius K e triplam esse. trianguli enim b d c centrum grauitatis sit punctum f; trianguli a d c centrũ g; & trianguli a d b sit h: & iungantur a f, b g, c h. Quoniam igitur centrũ grauitatis pyramidis in axe cõsistit: suntq; d e, a f, b g, c h eiusdẽ pyramidis axes: conueniunt omnes in idẽ punctũ k, quod est grauitatis centrum. 17.huius Itaque animo concipiamus hanc pyramidem diuisam in quatuor pyramides, quarum bases sint ipsa pyramidis triangula; & axis punctum k quæ quidem pyramides inter se æquales sunt, ut demõstrabitur. Ducatur enĩ per lineas d c, d e planum secãs, ut sit ipsius, & basis a b c cõmunis sectio recta linea c e l: eiusdẽ uero & triãguli a d b sit linea d h l. erit linea a l æqualis ipsi l b: nam centrum grauitatis trianguli consistit in linea, quæ ab angulo ad dimidiam basim perducitur, ex tertia decima Archimedis. quare triangulum a c l æquale

uertex

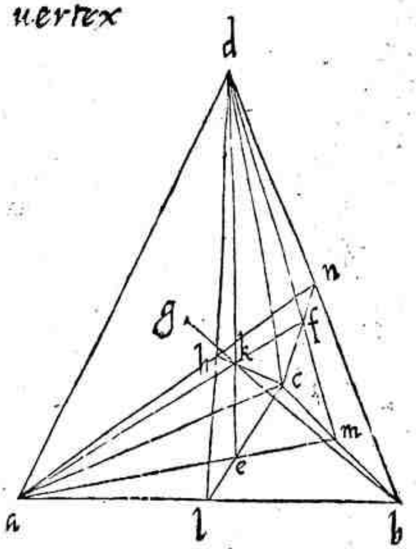

1. sexti.

est triangulo b c l: & propterea pyramis, cuius basis triangulum a c l, uertex d, est æqualis pyramidi, cuius basis b c l triangulum, & idem uertex. pyramides enim, quæ ab codẽ 5.duodecimi.

ſunt uertice, eandem proportionem habent, quam ipſarũ baſes. eadem ratione pyramis a c l k pyramidi b c l k & pyramis a d l k ipſi b d l k pyramidi æqualis erit. Itaque ſi a pyramide a c l d auferantur pyramides a c l k, a d l k: & à pyramide b c l d auferãtur pyramides b c l k, d b l k: quæ relinquuntur erunt æqualia. æqualis igitur eſt pyramis a c d k pyramidi b c d k. Rurſus ſi per lineas a d, d e ducatur planum quod pyramidem ſecet: ſitq; eius & baſis communis ſectio a e m: ſimiliter oſtendetur pyramis a b d k æqualis pyramidi a c d k. ducto denique alio plano per lineas c a, a f: ut eius, & trianguli c d b communis ſectio ſit c f n, pyramis a b c k pyramidi a c d k æqualis demonſtrabitur. cũ ergo tres pyramides b c d k, a b d k, a b c k uni, & eidem pyramidi a c d k ſint æquales, omnes inter ſe ſe æquales erũt. Sed ut pyramis a b c d ad pyramidem a b c k, ita d e axis ad axem k e, ex uigeſima propoſitione huius: ſunt enim hæ pyramides in eadem baſi, & axes cum baſibus æquales continent angulos, quòd in eadem recta linea conſtituantur. quare diuidendo, ut tres pyramides a c d k, b c d k, a b d k ad pyramidem a b c k, ita d k ad k e. conſtat igitur lineam d k ipſius k e triplam eſſe. ſed & a k tripla eſt k f: itemque b k ipſius k g: & c k ipſius k l tripla. quod eodem modo demonſtrabimus.

Sit pyramis, cuius baſis quadrilaterum a b c d; axis e f: & diuidatur e f in g, ita ut e g ipſius g f ſit tripla. Dico centrum grauitatis pyramidis eſſe punctum g. ducatur enim linea b d diuidens baſim in duo triangula a b d, b c d: ex quibus intelligãtur cõſtitui duæ pyramides a b d e, b c d e: ſitque pyramidis a b d e axis e h; & pyramidis b c d e axis e k: & iungatur h k, quæ per f tranſibit: eſt enim in ipſa h k centrum grauitatis magnitudinis compoſitæ ex triangulis a b d, b c d, hoc eſt ipſius quadrilateri. Itaque centrum grauitatis pyramidis a b d e ſit punctum l: & pyramidis b c d e

2. ſexti: ſit m. ducta igitur l m ipſi h m lineæ æquidiſtabit: nam e l ad

l h

l h eandem habet proportionem, quam e m ad m k, uidelicet triplam. quare linea l m ipsam e f secabit in puncto g: etenim e g ad g f est, ut e l ad l h. præterea quoniam h k, l m æquidistant, erunt triangula h e f, l e g similia: itemq; inter se similia f e κ, g e m: & ut e f ad e g, ita h f ad l g: & ita f κ ad g m. ergo ut h f ad l g, ita f κ ad g m: & permutando ut h f ad f κ, ita l g ad g m. sed cum h sit centrum trianguli a b d; & κ triãguli b c d: punctũ uero f totius quadrilateri a b c d centrum: erit ex 8. Archimedis de centro grauitatis planorum h f ad f κ, ut triangulum b c d ad triangulum a b d: ut autem b c d triangulum ad triangulum a b d, ita pyramis b c d e ad pyramidem a b d e. ergo linea l g ad g m erit, ut pyramis b c d e ad pyramidẽ a b d e. ex quo sequitur, ut totius pyramidis a b c d e punctum g sit grauitatis centrum. Rursus sit pyramis basim habens pentagonum a b c d e: & axem f g: diuidaturq; axis in pũcto h, ita ut f h ad h g triplam habeat proportionem. Dico h grauitatis centrũ esse pyramidis a b c d e f. iungatur enim e b: intelligaturq; pyramis, cuius uertex f, & basis triangulum a b e: & alia pyramis intelligatur eundem uerticem habens, & basim b c d e quadrilaterũ: sit autem pyramidis a b e f axis f κ, & grauitatis centrum l: & pyramidis b c d e f axis f m, & centrum grauitatis n: iunganturq; κ m, l n; quæ per puncta g h transibunt. Rursus eodem modo, quo supra, demonstrabimus lineas κ g m, l h n sibi ipsis æquidistare:

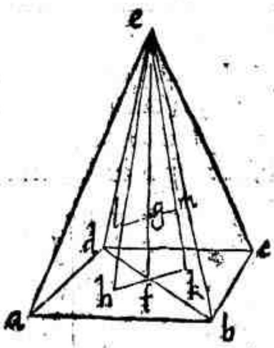

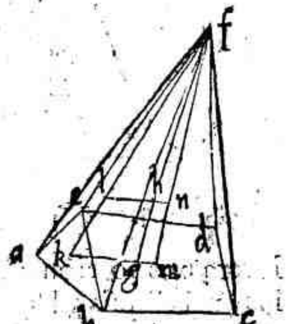

& denique punctum h pyramidis a b c d e f grauitatis esse centrum, & ita in aliis.

Sit conus, uel coni portio axem habens b d: seceturque plano per axem, quod sectionem faciat triangulum a b c: & b d axis diuidatur in e, ita ut b e ipsius e d sit tripla. Dico punctum e coni, uel coni portionis, grauitatis esse centrum. Si enim fieri potest, sit centrum f: & producatur e f extra figuram in g. quam uero proportionem habet g e ad e f, habeat basis coni, uel coni portionis, hoc est circulus, uel ellipsis circa diametrum a c ad aliud spacium, in quo h. Itaque in circulo, uel ellipsi plane describatur rectilinea figura a k l m c n o p, ita ut quæ relinquũtur portiones sint minores spacio h: & intelligatur pyramis basim habens rectilineam figuram a k l m c n o p, & axem b d; cuius quidem grauitatis centrum erit punctum e, ut iam demonstrauimus. Et quoniam portiones sunt minores spacio h, circulus, uel ellipsis ad portiones ma-

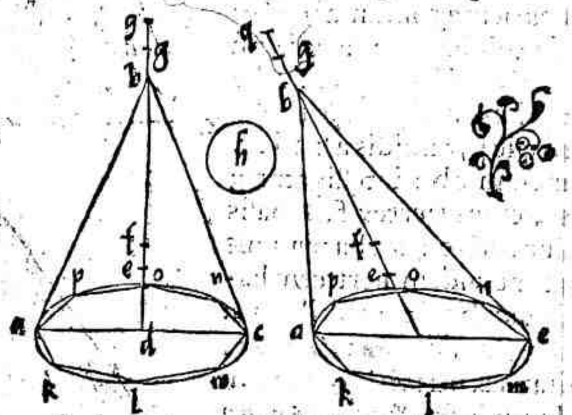

iorem proportionem habet, quam g e ad e f. sed ut circulus, uel ellipsis ad figuram rectilineam sibi inscriptam, ita conus, uel coni portio ad pyramidem, quæ figuram rectilineam pro basi habet; & altitudinem æqualem: etenim supra

pra demonſtratum eſt, ita eſſe cylindrum, uel cylindri portionem ad priſma, cuius baſis rectilinea figura, & æqualis altitudo. ergo per conuerſionem rationis, ut circulus, uel ellipſis ad portiones, ita conus, uel coni portio ad portiones ſolidas. quare conus uel coni portio ad portiones ſolidas maiorem habet proportionem, quam g e ad e f: & diuidendo, pyramis ad portiones ſolidas maiorem proportionem habet, quam g f ad f e. fiat igitur q f ad f e ut pyramis ad dictas portiones. Itaque quoniam à cono uel coni portione, cuius grauitatis centrum eſt f, aufertur pyramis, cuius centrum e; reliquæ magnitudinis, quæ ex ſolidis portionibus conſtat, centrum grauitatis erit in linea e f protracta, & in puncto q. quod fieri non poteſt: eſt enim centrum grauitatis intra. Conſtat igitur coni, uel coni portionis grauitatis centrum eſſe punctum e. quæ omnia demonſtrare oportebat. 8. huius

THEOREMA XIX. PROPOSITIO XXIII.

QVODLIBET fruſtum à pyramide, quæ triangularem baſim habeat, abſciſſum, diuiditur in tres pyramides proportionales, in ea proportione, quæ eſt lateris maioris baſis ad latus minoris ipſi reſpondens.

Hoc demonſtrauit Leonardus Piſanus in libro, qui de praxi geometriæ inſcribitur. Sed quoniam is adhuc impreſſus non eſt, nos ipſius demonſtrationem breuiter perſtringemus, rem ipſam ſecuti, non uerba. Sit fruſtum pyramidis a b c d e f, cuius maior baſis triangulum a b c, minor d e f: & iunctis a e, e c, c d, per lineas a e, e c ducatur planum ſecans fruſtum: itemque per lineas e c, c d; & per c d, d a alia plana ducantur, quæ diuident fruſtum in tres pyramides a b c e, a d c e, d e f c.

Dico eas proportionales esse in proportione, quæ est lateris a b ad latus d e, ita ut earum maior sit a b c e, media a d c e, & minor d e f c. Quoniam enim lineæ d e, a b æquidistant; & inter ipsas sunt triangula a b e, a d e;

1. sexti. erit triangulum a b e ad triangulum a d e, ut linea a b ad lineam d e. ut autem triangulum a b e ad triangulum a d e, ita pyramis

5. duodecimi. a b e c ad pyramidem a d e c: habent enim altitudinem eandem, quæ est à puncto c ad planum, in quo quadrilaterum a b e d. ergo

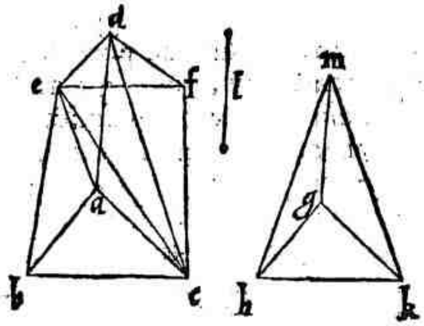

11. quinti. ut a b ad d e, ita pyramis a b e c ad pyramidem a d e c. Rursus quoniam æquidistantes sunt a c, d f; erit eadem

4. sexti. ratione pyramis a d c e ad pyramidem c d f e, ut a c ad d f. Sed ut a c ad d f, ita a b ad d e, quoniam triangula a b c, d e f similia sunt, ex nona huius. quare ut pyramis a b c e ad pyramidem a d c e, ita pyramis a d c e ad ipsam d e f c. frustum igitur a b c d e f diuiditur in tres pyramides proportionales in ea proportione, quæ est lateris a b ad d e latus, & earum maior est c a b e, media a d c e, & minor d e f c. quod demonstrare oportebat.

PROBLEMA V. PROPOSITIO XXIIII.

QVODLIBET frustum pyramidis, uel coni, uel coni portionis, plano basi æquidistanti ita secare, ut sectio sit proportionalis inter maiorem, & minorem basim.

Sit

SIT frustum pyramidis a e, cuius maior basis triangulum a b c, minor d e f: & oporteat ipsum plano, quod basi æquidistet, ita secare, ut sectio sit proportionalis inter triangula a b c, d e f. Inueniatur inter lineas a b, d e media proportionalis, quæ sit b g: & à puncto g erigatur g h æquidistans b e, secansq; a d in h: deinde per h ducatur planum basibus æquidistans, cuius sectio sit triangulum h k l. Dico triangulum h K l proportionale esse inter triangula a b c, d e f, hoc est triangulum a b c ad triangulum h K l eandem habere proportionem, quam triãgulum h K l ad ipsum d e f. Quoniã enim lineæ a b, h K æquidistantium planorum sectiones inter se æquidistant: atque æquidistant b k, g h: linea h k ipsi g b est æqualis: & propterea proportionalis inter a b, d e. quare ut a b ad h K, ita est h k ad d e. fiat ut h k ad d e, ita d e ad aliam lineam, in qua sit m. erit ex æquali ut a b ad d e, ita h k ad m. Et quoniam triangula a b c, h K l, d e f similia sunt; triangulũ a b c ad triangulum h k l est, ut linea a b ad lineam d e: triangulũ autem h k l ad ipsum d e f est, ut h k ad m. ergo triangulum a b c ad triangulum h k l eandem proportionem habet, quam triangulum h K l ad ipsum d e f. Eodem modo in aliis frustis pyramidis idem demonstrabitur.

16. undecimi

34. primi

9. huius corol.

20. sexti

11. quinti

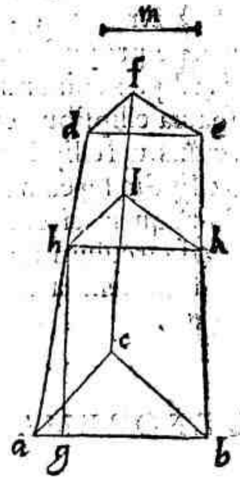

Sit frustum coni, uel coni portionis a d: & secetur plano per axem, cuius sectio sit a, b, c, d, ita ut maior ipsius basis sit circulus, uel ellipsis circa diametrum a b; minor circa c d. Rursus inter lineas a b, c d inueniatur proportionalis b e: & ab e ducta e f æquidistante b d, quæ lineam c a in f secet, per f planum basibus æquidistans ducatur, ut sit sectio circulus, uel ellipsis circa diametrum f g. Dico sectionem a b ad sectionem f g eandem proportionem habere, quam f g ad ipsam c d. Simili enim ratione, qua supra, demonstrabitur quadratum a b ad quadratum f g ita esse, ut quadratū

e. duodecimi f g ad c d quadratum. Sed circuli inter se eandem proportionem habent, quam diametrorum quadrata. ellipses autem circa a b, f g, c d, quæ similes sunt, ut ostendimus in cōmentariis in principium libri Archimedis de conoidibus, & sphæroidibus, eam habēt proportionem, quam quadrata diametrorum, quæ eiusdem rationis sunt, ex corollario septimæ propositionis eiusdem libri. ellipses enim nunc appello ipsa spacia ellipsibus contenta. ergo circulus, uel ellipsis a b ad circulū, uel ellipsim f g eam proportionem habet, quam circulus, uel ellipsis f g ad circulum uel ellipsim c d. quod quidem faciendum proposuimus.

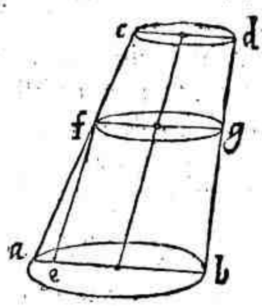

THEOREMA XX. PROPOSITIO XXV.

QVODLIBET frustum pyramidis, uel coni, uel coni portionis ad pyramidem, uel conum, uel coni portionem, cuius basis eadem est, & æqualis altitudo, eandem proportionē habet, quam utræque bases, maior, & minor simul sumptæ vnà cū ea, quæ inter ipsas sit proportionalis, ad basim maiorem.

Sit

SIT frustũ pyramidis, uel coni, uel coni portionis a d, cuius maior basis a b, minor c d. & secetur altero plano basi æquidistante, ita ut sectio e f sit proportionalis inter bases a b, c d. constituatur autẽ pyramis, uel conus, uel coni portio a g b, cuius basis sit eadem, quæ basis maior frusti, & altitudo æqualis. Dico frustum a d ad pyramidem, uel conum, uel coni portionem a g b eandem proportionẽ habere, quã utræque bases, a b, c d unà cum e f ad basim a b. est enim frustum a d æquale pyramidi, uel cono, uel coni portioni, cuius basis ex tribus basibus a b, e f, c d constat; & altitudo ipsius altitudini est æqualis: quod mox ostendemus. Sed pyramides, coni, uel coni portiões, quæ sunt æquali altitudine, eãdem inter se, quam bases, proportionem habent, sicuti demonstratum est, partim ab Euclide in duodecimo libro elementorum, partim à nobis in cõmentariis in undecimam propositionẽ Archimedis de conoidibus, & sphæroidibus. quare pyramis, uel conus, uel coni portio, cuius basis est tribus illis basibus æqualis ad a g b eam habet proportionem, quam bases a b, e f, c d ad a b basim. Frustum igitur a d ad a g b

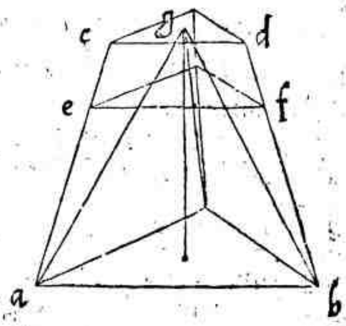

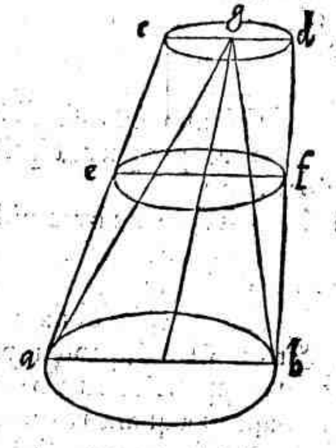

6. 11. duodecimi

pyramidem, uel conum, uel coni portionem eandem proportionem habet, quam bases a b, c d unà cum e f ad basim a b. quod demonstrare uolebamus.

Frustum uero a d æquale esse pyramidi, uel cono, uel coni portioni, cuius basis constat ex basibus a b, c d, e f, & altitudo frusti altitudini est æqualis, hoc modo ostendemus.

Sit frustum pyramidis a b c d e f, cuius maior basis triangulum a b c; minor d e f: & secetur plano basibus æquidistante, quod sectionem faciat triangulum g h k inter triangula a b c, d e f proportionale. Iam ex iis, quæ demonstrata sunt in 23. huius, patet frustum a b c d e f diuidi in tres pyramides proportionales; & earum maiorem esse pyramidē a b c d minorē uero d e f b. ergo pyramis à triangulo g h k constituta, quæ altitudinem habeat frusti altitudini æqualem, proportionalis est inter pyramides a b c d, d e f b: & idcirco frustum a b c d e f tribus dictis pyramidibus æquale erit. Itaque si intelligatur alia pyramis æque alta, quæ basim habeat ex tribus basibus a b c, d e f, g h k constantem; perspicuum est ipsam eisdem pyramidibus, & propterea ipsi frusto æqualem esse.

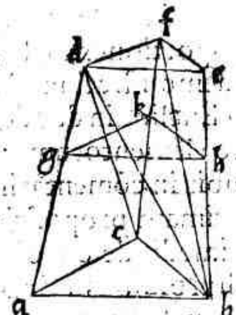

Rursus sit frustum pyramidis a g, cuius maior basis quadrilaterum a b c d, minor e f g h: & secetur plano basibus æquidistante, ita ut fiat sectio quadrilaterum K l m n, quod sit proportionale inter quadrilatera a b c d, e f g h. Dico pyramidem, cuius basis sit æqualis tribus quadrilateris a b c d, k l m n, e f g h, & altitudo æqualis altitudini frusti, ipsi frusto a g æqualem esse. Ducatur enim planum per lineas f b, h d, quod

quod diuidat frustum in duo frusta triangulares bases habentia, uidelicet in frustum a b d e f h, & in frustũ b c d f g h. erit triangulum k l n proportionale inter triangula a b d, e f h: & triangulum l m n proportionale inter b c d, f g h. sed pyramis æque alta, cuius basis constat ex tribus triangulis a b d, k l n, e f h, demonstrata est frusto a b d e f h æqualis: & similiter pyramis, cuius basis constat ex triangulis b c d, l m n, f g h æqualis frusto b c d f g h: componuntur autem tria quadrilatera a b c d, k l m n, e f g h è sex triangulis iam dictis. pyramis igitur basim habens æqualem tribus quadrilateris, & altitudinem eandem ipsi frusto a g est æqualis. Eodem modo illud demõstrabitur in aliis eiusmodi frustis.

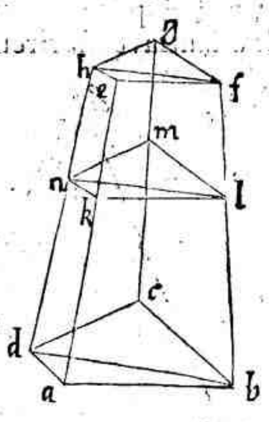

Sit frustum coni, uel coni portionis a d; cuius maior basis circulus, uel ellipsis circa diametrum a b; minor circa c d: & secetur plano, quod basibus æquidistet, faciatq; sectionem circulum, uel ellipsim circa diametrum e f, ita ut inter circulos, uel ellipses a b, c d sit proportionalis. Dico conum, uel coni portionem, cuius basis est æqualis tribus circulis, uel tribus ellipsibus a b, e f, c d; & altitudo eadem, quæ frusti a d, ipsi frusto æqualem esse. producatur enim frusti superficies quousque coeat in unum punctum, quod sit g: & coni, uel coni portionis a g b axis sit g h, occurrens planis a b, e f, c d in punctis h k l: circa circulum uero describatur quadratum m n o p, & circa ellipsim rectangulũ m n o p, quod ex ipsius diametris constat: iunctisq; g m, g n, g o, g p, ex eodem uertice intelligatur pyramis basim habens dictum quadratum, uel rectangulum: & plana in quibus sunt circuli, uel ellipses e f, c d usque ad eius latera

producantur. Quoniam igitur pyramis secatur planis basi
9 huius æquidistantibus; sectiones similes erunt: atque erunt qua-
drata, uel rectangula circa circulos, uel ellipses descripta,
quemadmodum & in ipsa basi. Sed cum circuli inter se eã
2. duodecimi. proportionem habeant, quam diametrorum quadrata:
itemq; ellipses eam quam rectangula ex ipsarum diametris
7. de conoidibus & sphæroidibus constantia: & sit circulus, uel ellipsis circa diametrum e f

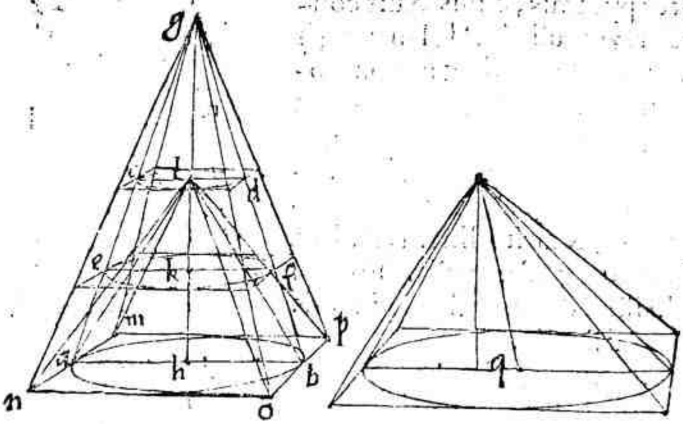

proportionalis inter circulos, uel ellipses a b, c d; erit rectangulum e f etiam inter rectangula a b, c d proportionale: per rectangulum enim nunc breuitatis causa etiã ipsum quadratum intelligemus. quare ex iis, quæ proxime dicta sunt, pyramis basim habens æqualem dictis rectangulis, & altitudinem eandem, quam frustum a d, ipsi frusto à pyramide abscisso æqualis probabitur. ut autem rectangulum c d ad rectangulũ e f, ita circulus, uel ellipsis c d ad e f circulum, uel ellipsim: componendoq; ut rectangula c d, e f, ad e f rectangulum, ita circuli, uel ellipses c d, e f, ad e f: & ut rectangulum e f ad rectangulum a b, ita circulus, uel ellipsis e f ad a b circulum, uel ellipsim. ergo ex æquali, & componendo, ut rectãgula c d, e f, a b ad ipsum a b, ita circuli,

culi, uel ellipses c d, e f a b ad circulum, uel ellipsim a b. Intelligatur pyramis q basim habens æqualem tribus rectangulis a b, e f, c d; & altitudinem eãdem, quam frustum a d. intelligatur etiam conus, uel coni portio q, eadem altitudine, cuius basis sit tribus circulis, uel tribus ellipsibus a b, e f, c d æqualis. postremo intelligatur pyramis a l b, cuius basis sit rectangulum m n o p, & altitudo eadem, quæ frusti: itemq; intelligatur conus, uel coni portio a l b, cuius basis circulus, uel ellipsis circa diametrum a b, & eadem altitudo. ut igitur rectangula a b, e f, c d ad rectangulum a b, ita pyramis q ad pyramidem a l b; & ut circuli, uel ellipses a b, e f, c d ad a b circulum, uel ellipsim, ita conus, uel coni portio q ad conum, uel coni portionem a l b. conus igitur, uel coni portio q ad conum, uel coni portionem a l b est, ut pyramis q ad pyramidem a l b. sed pyramis a l b ad pyramidem a g b est, ut altitudo ad altitudinem, ex 20. huius: & ita est conus, uel coni portio a l b ad conum, uel coni portionem a g b ex 14. duodecimi elementorum, & ex iis, quæ nos demonstrauimus in commentariis in undecimam de conoidibus, & sphæroidibus, propositione quarta. pyramis autem a g b ad pyramidem c g d proportionem habet compositam ex proportione basium & proportione altitudinum, ex uigesima prima huius: & similiter conus, uel coni portio a g b ad conum, uel coni portionem c g d proportionem habet compositã ex eisdem proportionibus, per ea, quæ in dictis commentariis demonstrauimus, propositione quinta, & sexta: altitudo enim in utrisque eadem est, & bases inter se se eandem habent proportionem. ergo ut pyramis a g b ad pyramidem c g d, ita est conus, uel coni portio a g b ad a g d conum, uel coni portionem: & per conuersionẽ rationis, ut pyramis a g b ad frustũ à pyramide abscissum, ita conus uel coni portio a g b ad frustum a d. ex æquali igitur, ut pyramis q ad frustum à pyramide abscissum, ita conus uel coni portio q ad

6. 11. duodecimi

frustum a d. Sed pyramis q æqualis est frusto à pyramide abscisso, ut demonstrauimus. ergo & conus, uel coni portio q, cuius basis ex tribus circulis, uel ellipsibus a b, e f, c d constat, & altitudo eadem, quæ frusti: ipsi frusto a d est æqualis. atque illud est, quod demonstrare oportebat.

THEOREMA XXI. PROPOSITIO XXVI.

CVIVSLIBET frusti à pyramide, uel cono, uel coni portione abscissi, centrum grauitatis est in axe, ita ut eo primum in duas portiones diuiso, portio superior, quæ minorem basim attingit ad portionem reliquam eam habeat proportionem, quam duplum lateris, uel diametri maioris basis, unà cum latere, uel diametro minoris, ipsi respondente, habet ad duplum lateris, uel diametri minoris basis unà cũ latere, uel diametro maioris: deinde à puncto diuisionis quarta parte superioris portionis in ipsa sumpta: & rursus ab inferioris portionis termino, qui est ad basim maiorem, sumpta quarta parte totius axis: centrum sit in linea, quæ his finibus continetur, atque in eo lineæ puncto, quo sic diuiditur, ut tota linea ad partem propinquiorem minori basi, eãdem proportionem habeat, quam frustum ad pyramidẽ, uel conum, uel coni portionem, cuius basis sit eadem, quæ basis maior, & altitudo frusti altitudini æqualis.

sit

Sit frustum a e a pyramide, quæ triangularem basim habeat abscissum: cuius maior basis triangulum a b c, minor d e f; & axis g h, ducto autem plano per axem & per lineā d a, quod sectionem faciat d a k l quadrilaterum; puncta K l lineas b c, e f bifariam secabunt. nam cum g h sit axis frusti: erit h centrum grauitatis trianguli a b c: & g centrum trianguli d e f: centrum uero cuiuslibet trianguli est in recta linea, quæ ab angulo ipsius ad dimidiā basim ducitur ex decimatertia primi libri Archimedis de cētro grauitatis planorum. quare centrū grauitatis trapezii b c f e est in linea K l, quod sit m: & à puncto m ad axem ducta m n ipsi a k, uel d l æquidistante; erit axis g h diuisus in portiones g n, n h, quas diximus: eandem enim proportionem habet g n ad n h, quā l m ad m k. At l m ad m K habet eam, quā duplum lateris maioris basis b c una cum latere minoris e f ad duplum lateris e f una cum latere b c, ex ultima eiusdem libri Archimedis. Itaque à linea n g abscindatur, quarta pars, quæ sit n p: & ab axe h g abscindatur itidem quarta pars h o: & quam proportionem habet frustum ad pyramidem, cuius maior basis est triangulum a b c, & altitudo ipsi æqualis; habeat o p ad p q. Dico centrum grauitatis frusti esse in linea p o, & in puncto q. namque ipsum esse in linea g h manifeste constat. protractis enim frusti pla

3. diffi. huius.

Vltima eiusdē libri Archimedis.

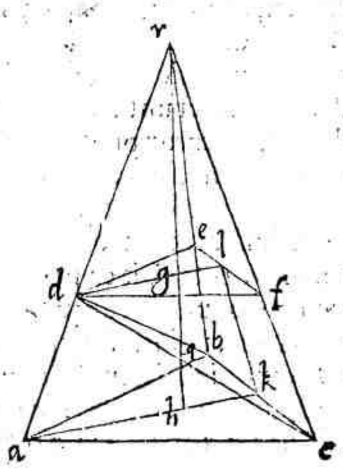

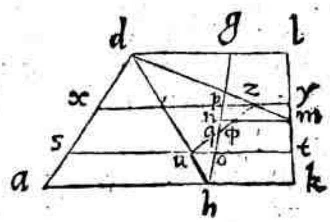

nis, quouſque in unum punctum r conueniant; erit pyramidis a b c r, & pyramidis d e f r grauitatis centrum in linea r h. ergo & reliquæ magnitudinis, uidelicet fruſti centrum in eadem linea neceſſario comperietur. Iungantur d b, d c, d h, d m: & per lineas d b, d c ducto altero plano intelligatur fruſtum in duas pyramides diuiſum: in pyramidem quidem, cuius baſis eſt triangulum a b c, uertex d: & in eam, cuius idem uertex, & baſis trapezium b c f e. erit igitur pyramidis a b c d axis d h, & pyramidis b c f e d axis d m: atque erunt tres axes g h, d h, d m in eodem plano d a K l. ducatur præterea per o linea ſ t ipſi a K æquidiſtãs, quæ lineam d h in u ſecet: per p uero ducatur x y æquidiſtans eidem, ſecansque d m in z: & iungatur z u, quæ ſecet g h in φ. tranſibit ea per q: & erunt φ q unum, atque idem punctum; ut inferius apparebit. Quoniam igitur linea u o æquidiſtat ipſi d g, erit d u ad u h, ut g o ad o h. Sed g o tripla eſt o h. quare & d u ipſius u h eſt tripla: & ideo pyramidis a b c d centrum grauitatis erit punctum u. Rurſus quoniam z y ipſi d l æquidiſtat, d z ad z m eſt, ut l y ad y m: eſtque l y ad y m, ut g p ad p n. ergo d z ad z m eſt, ut g p ad p n. Quòd cum g p ſit tripla p n; erit etiam d z ipſius z m tripla. atque ob eandem cauſſam punctum z eſt centrũ grauitatis pyramidis b c f e d. iuncta igitur z u, in ea erit cẽtrum

2. ſexti.

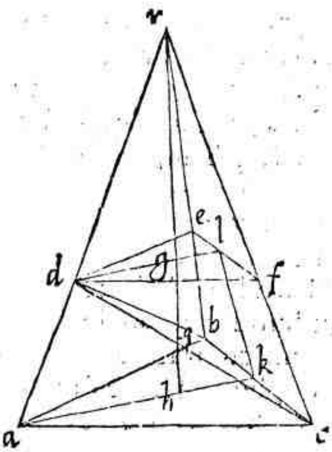

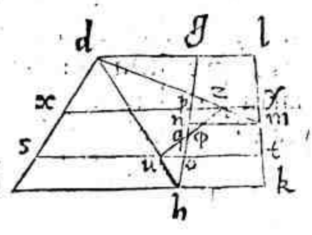

gra-

grauitatis magnitudinis, quæ ex utrisque pyramidibus cõstat; hoc est ipsius frusti. Sed frusti centrum est etiam in axe g h. ergo in puncto φ, in quo lineæ z u, g h conueniunt. Itaque u φ ad φ z eam proportionem habet, quam pyramis b c f e d ad pyramidem a b c d. & componendo u z ad z φ eam habet, quam frustum ad pyramidem a b c d. Vt uero u z ad z φ, ita o p ad p φ ob similitudinem triangulorum u o φ, z p φ. quare o p ad p φ est ut frustum ad pyramidem a b c d. sed ita erat o p ad p q. æquales igitur sunt p φ, p q: & q φ unum atque idem punctum. ex quibus sequitur lineam z u secare o p in q: & propterea pũctum q ipsius frusti grauitatis centrum esse.

8. primi libri Archimedis de cẽtro grauitatis planorum.

7. quinti.

Sit frustum a g à pyramide, quæ quadrangularem basim habeat absciſſum, cuius maior basis a b c d, minor e f g h, & axis κ l. diuidatur autem primũ k l, ita ut quam proportionem habet duplum lateris a b unà cum latere e f ad duplum lateris e f unà cum a b; habeat k m ad m l. deinde à pũcto m ad k sumatur quarta pars ipsius m κ, quæ sit m n. & rursus ab l sumatur quarta pars totius axis l k, quæ sit l o. postremo fiat o n ad n p, ut frustum a g ad pyramidẽ, cuius basis sit eadem, quæ frusti, & altitudo æqualis. Dico punctum p frusti a g grauitatis centrum esse. ducantur enim a c, e g: & intelligantur duo frusta triangulares bases habentia, quorum alterum l f ex basibus a b c, e f g cõstet; alterum l h ex basibus a c d, e g h. Sitq; frusti l f axis q r; in quo grauitatis centrum s: frusti uero l h axis t u, & x grauitatis centrum: deinde iungantur u r, t q, x s. transibit u r per l: quoniam l est centrum grauitatis quadranguli a b c d: & puncta r u grauitatis centra triangulorum a b c, a c d, in quæ quadrangulum ipsum diuiditur. eadem quoque ratione t q per punctum k transibit. At uero proportiones, ex quibus frustorum grauitatis centra inquirimus, eædem sunt in toto frusto a g, & in frustis l f, l h. Sunt enim per octauam huius quadrilatera a b c d, e f g h similia;

itemq; ſimilia triangula a b c, e f g: & a c d, e g h. idcircoq; latera ſibi ipſis reſpondentia eandem inter ſe ſe proportionem ſeruant. Vt igitur duplum lateris a b unà cum latere e f ad duplum lateris e f unà cum a b, ita eſt duplum a d lateris unà cum latere e h ad duplum e h unà cum a d: & ita in aliis. Rurſus fruſtum a g ad pyramidẽ, cuius eadem eſt baſis, & æqualis altitudo eandem proportionẽ habet, quam fruſtũ l f ad pyramidẽ, quæ eſt eadẽ baſi, & æquali altitudine: & ſimiliter quam l h fruſtum ad pyramidem, quæ ex eadẽ baſi, & æquali altitudine conſtat. nam ſi inter ipſas baſes mediæ proportionales conſtituantur, tres baſes ſimul ſumptæ ad maiorem baſim in omnibus eodem modo ſe habebunt. Vnde fit, ut axes K l, q r, t u à punctis p s x in eandem proportionem ſecentur, ergo linea x s per p tranſibit: & lineæ r u, s x, q t inter ſe æquidiſtantes erunt. Itaque cum fruſti a g latera producta

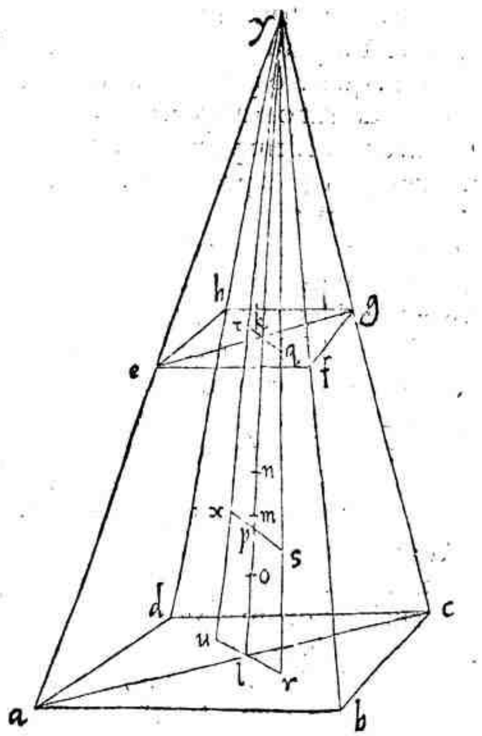

a. ſexti.

ducta fuerint, ita ut in unum punctum y coeant, erunt triãgula u y l, x y p, t y k inter se similia: & similia etiam triangula l y r, p y s, k y q. quare ut in 19 huius, demonstrabitur x p, ad p s: itemq; t k ad k q eandem habere proportionẽ, quam u l ad l r. Sed ut u l ad l r, ita est triangulum a b c ad triangulum a c d: & ut t k ad K q, ita triangulum e f g ad triangulum e g h. Vt autem triangulum a b c ad triangulum a c d, ita pyramis a b c y ad pyramidem a c d y. & ut triangulum e f g ad triangulum e g h, ita pyramis e f g y ad pyramidem e g h y; ergo ut pyramis a b c y ad pyramidẽ a c d y, ita pyramis e f g y ad pyramidem e g h y. reliquum igitur frustũ l f ad reliquum frustũ l h est ut pyramis a b c y ad pyramidem a c d y, hoc est ut u l ad l r, & ut x p ad p s. Quod cum frusti l f centrum grauitatis sit s: & frusti l h sit centrum x: constat punctum p totius frusti a g grauitatis esse centrum. Eodem modo fiet demonstratio etiam in aliis pyramidibus. 19. quinti 8. Archimedis.

Sit frustum a d à cono, uel coni portione abscissum, cuius maior basis circulus, uel ellipsis circa diametrum a b; minor circa diametrum c d: & axis e f. diuidatur autẽ e f in g, ita ut e g ad g f eandem proportionem habeat, quam duplum diametri a b unà cum diametro c d ad duplum c d unà cum a b. Sitq; g h quarta pars lineæ g e: & sit f K item quarta pars totius f e axis. Rursus quam proportionem habet frustum a d ad conum, uel coni portionem, in eadẽ basi, & æquali altitudine, habeat linea K h ad h l. Dico punctum l frusti a d grauitatis centrum esse. Si enim fieri potest, sit m centrum: producaturq; l m extra frustum in n: & ut n l ad l m, ita fiat circulus, uel ellipsis circa diametrũ a b ad aliud spacium, in quo sit o. Itaque in circulo, uel ellipsi circa diametrum a b rectilinea figura plane describatur, ita ut quæ relinquuntur portiones sint o spacio minores: & intelligatur pyramis a p b, basim habens rectilineam figuram in circulo, uel ellipsi a b descriptam: à qua

K

frustum pyramidis sit abscissum. erit ex iis quæ proxime tradidimus, frusti pyramidis a d centrum grauitatis l. Quoniam igitur portiones spacio o minores sunt; habebit circulus, uel ellipsis a b ad portiones dictas maiorẽ proportionem, quàm n l ad l m. sed ut circulus, uel ellipsis a b ad portiones, ita a p b conus, uel coni portio ad solidas portiones, id quod supra demonstratum est: & ut circulus

22.huius uel ellipsis c d ad portiones, quæ ipsi insunt, ita conus, uel coni portio c p d ad solidas ipsius portiones. Quòd cum figuræ in circulis; uel ellipsibus a b c d descriptæ similes sint, erit proportio circuli, uel ellipsis a b ad suas portiones, eadẽ, quæ circuli uel ellipsis c d ad suas. ergo conus, uel coni portio a p b ad portiones solidas eãdem habet proportionẽ, quam conus, uel coni portio c p d ad solidas ipsius

19.quinti portiones. reliquum igitur coni, uel coni portionis frustũ, scilicet a d ad reliquas portiones solidas in ipso contentas eandem proportionẽ habet, quam conus, uel coni portio a p b ad solidas portiones: hoc est eandem, quam circulus, uel ellipsis a b ad portiones planas. quare frustum coni, uel coni portionis a d

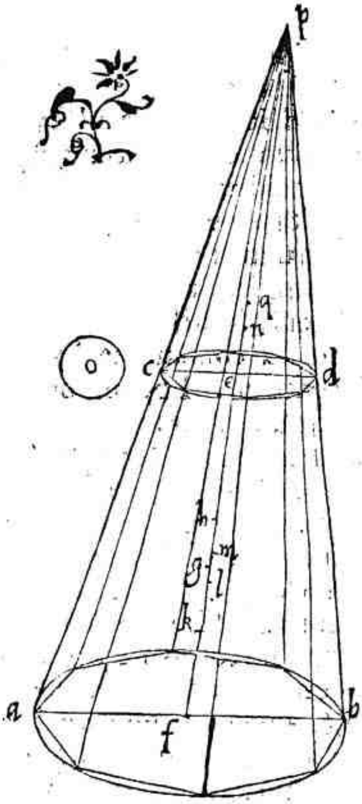

ad

ad portiones solidas maiorem habet proportionẽ, quàm n l ad l m: & diuidendo frustum pyramidis ad dictas portiones maiorem proportionem habet, quàm n m ad m l. fiat igitur ut frustum pyramidis ad portiones, ita q m ad m l. Itaque quoniam à frusto coni, uel coni portionis a d, cuius grauitatis centrum est m, aufertur frustum pyramidis habens centrum l; erit reliquæ magnitudinis, quæ ex portionibus solidis constat; grauitatis cẽtrum in linea l m producta, atque in puncto q, extra figuram posito: quod fieri nullo modo potest. relinquitur ergo, ut punctum l sit frusti a d grauitatis centrum. quæ omnia demonstranda proponebantur.

THEOREMA XXII. PROPOSITIO XXVII.

OMNIVM solidorum in sphæra descriptorum, quæ æqualibus, & similibus basibus continentur, centrum grauitatis est idem, quod sphæræ centrum.

Solida eiusmodi corpora regularia appellare solent, de quibus agitur in tribus ultimis libris elementorum: sunt autem numero quinque, tetrahedrum, uel pyramis, hexahedrum, uel cubus, octahedrum, dodecahedrum, & icosahedrum.

Sit primo a b c d pyramis ĩ sphæra descripta, cuius sphæræ centrum sit e. Dico e pyramidis a b c d grauitatis esse centrum. Si enim iuncta d e producatur ad basim a b c in f; ex iis, quæ demonstrauit Campanus in quartodecimo libro elementorum, propositione decima quinta, & decima septima, erit f centrum circuli circa triangulum a b c descripti: atque erit e f sexta pars ipsius sphæræ axis. quare ex prima huius constat trianguli a b c grauitatis centrum esse punctum f: & idcirco lineam d f esse pyramidis axem.

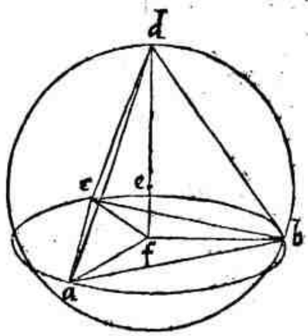

At cum e f ſit ſexta pars axis ſphæræ, crit d e tripla e f. ergo punctum e eſt grauitatis centrum ipſius pyramidis: quod in uigeſima ſecunda huius demonſtratum fuit. Sed e eſt centrum ſphæræ. Sequitur igitur, ut centrum grauitatis pyramidis in ſphæra deſcriptæ idem ſit, quod ipſius ſphæræ centrum.

Sit cubus in ſphæra deſcriptus a b, & oppoſitorum planorum lateribus bifariam diuiſis, per puncta diuiſionum plana ducantur, ut communis ipſorum ſectio ſit recta linea c d. Itaque ſi ducatur a b, ſolidi ſcilicet diameter, lineæ a b, c d ex trigeſimanona undecimi ſeſe bifariam ſecabunt. ſecent autem in puncto e. erit e centrũ grauitatis ſolidi a b, id quod demonſtratum eſt in octaua huius. Sed quoniam ab eſt ſphæræ diametro æqualis, ut in decima quinta propoſitione tertii decimi libri elemẽtorum oſtenditur: punctum e ſphæræ quoque centrum erit. Cubi igitur in ſphæra deſcripti grauitatis centrum idem eſt, quod centrum ipſius ſphæræ.

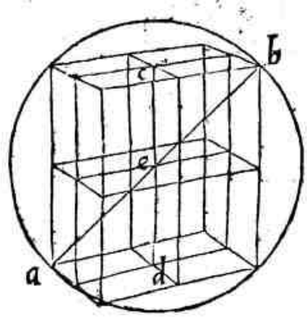

Sit octahedrum a b c d e f, in ſphæra deſcriptum, cuius ſphæræ centrum ſit g. Dico punctum g ipſius octahedri grauitatis centrum eſſe. Conſtat enim ex iis, quæ demonſtrata ſunt à Campano in quinto decimo libro elementorum, propoſitione ſextadecima eiuſmodi ſolidum diuidi in duas pyramides æquales, & ſimiles; uidelicet in pyramidem,

dem, cuius basis est quadratum a b c d, & altitudo e g: & in pyramidem, cuius eadẽ basis, altitudoq; f g; ut sint e g, g f semidiametri sphæræ, & linea una. Cũ igitur g sit sphæræ centrum, erit etiam centrum circuli, qui circa quadratũ a b c d describitur: & propterea eiusdem quadrati grauitatis centrum: quod in prima propositione huius demonstratum est. quare pyramidis a b c d e axis erit e g: & pyramidis a b c d f axis f g. Itaque sit h centrum grauitatis pyramidis a b c d e, & pyramidis a b c d f centrum sit K: perspicuum est ex uigesima secunda propositione huius, lineã e h triplam esse h g: cõponendoq; e g ipsius g h quadruplam. & eadẽ ratione f g quadruplã ipsius g K. quod cum e g, g f sint æquales, & h g, g K necessario æquales erunt. ergo ex quarta propositione primi libri Archimedis de cẽtro grauitatis planorũ, totius octahedri, quod ex dictis pyramidibus constat, centrum grauitatis erit punctum g idem, quod ipsius sphæræ centrum.

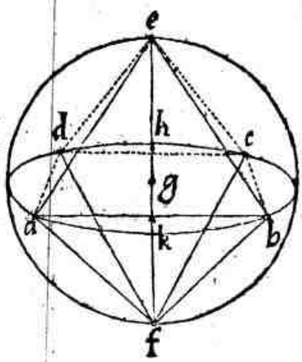

Sit icosahedrum a d descriptum in sphæra, cuius centrũ sit g. Dico g ipsius icosahedri grauitatis esse centrum. Si enim ab angulo a per g ducatur recta linea usque ad sphæræ superficiem; constat ex sexta decima propositione libri tertii decimi elementorum, cadere eam in angulum ipsi a oppositum. cadat in d: sitq; una aliqua basis icosahedri triangulum a b c: & iunctæ b g, c g producantur, & cadant in angulos e f, ipsis b c oppositos. Itaque per triangula a b c, d e f ducantur plana sphæram secantia. erunt hæ se-

ctiones circuli ex prima propositione sphæricorum Theodosii: unus quidem circa triangulum a b c descriptus: alter uero circa d e f: & quoniam triangula a b c, d e f æqualia sunt, & similia; erunt ex prima, & secunda propositione duodecimi libri elementorum, circuli quoque inter se se æquales. postremo à centro g ad circulum a b c perpendicularis ducatur g h; & alia perpendicularis ducatur ad circulum d e f, quæ sit g k; & iungantur a h, d k. perspicuum est ex corollario primæ sphæricorum Theodosii, punctum h centrum esse circuli a b c, & k centrum circuli d e f. Quoniam igitur triangulorum g a h, g d K latus a g est æquale lateri g d; sunt enim à centro sphæræ ad superficiem: atque est a h æquale d k: & ex sexta propositione libri primi sphæricorum Theodosii g h ipsi g K: triangulum g a h æquale erit, & simile g d k triangulo: & angulus a g h æqualis an-
13. primi gulo d g K. sed anguli a g h, h g d sunt æquales duobus rectis. ergo & ipsi h g d, d g k duobus rectis æquales erunt.
14. primi & idcirco h g, g K una, atque eadem erit linea. cum autem h sit centrũ circuli, & trianguli a b c grauitatis centrũ probabitur ex iis, quæ in prima propositione huius tradita sunt. quare g h erit pyramidis a b c g axis. & ob eandem caussam g k axis pyramidis d e f g. Itaque centrum grauitatis pyramidis a b c g sit punctum l, & pyramidis d e f g sit m. Similiter ut supra demonstrabimus m g, g l inter se æquales esse, & punctum g grauitatis centrum magnitudinis, quæ ex utrisque pyramidibus constat. eodem modo demonstrabitur, quarumcunque dictarum pyramidum, quæ opponuntur, grauitatis centrũ

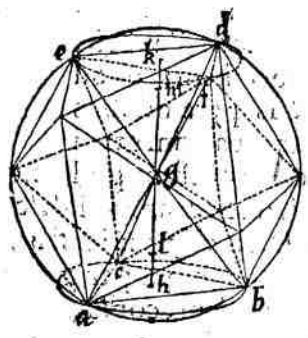

esse

esse punctum g. Sequitur ergo ut icosahedri centrum grauitatis sit idem, quod ipsius sphæræ centrum.

Sit dodecahedrum a f in sphæra designatum, sitque sphæræ centrum m. Dico m centrum esse grauitatis ipsius dodecahedri. Sit enim pentagonum a b c d e una ex duodecim basibus solidi a f: & iuncta a m producatur ad sphæræ superficiem. cadet in angulum ipsi a oppositum; quod colligitur ex decima septima propositione tertii decimi libri elementorum. cadat in f. at si ab aliis angulis b c d e per centrum itidem lineæ ducantur ad superficiem sphæræ in puncta g h k l; cadent hæ in alios angulos basis, quæ ipsi a b c d basi opponitur. transeant ergo per pentagona a b c d e, f g h K l plana sphæram secantia, quæ facient sectiones circulos æquales inter se se. postea ducantur ex centro sphæræ m perpendiculares ad plana dictorum circulorũ; ad circulum quidem a b c d e perpendicularis m n: & ad circulum f g h K l ipsa m o, erunt puncta n o circulorũ centra: & lineæ m n, m o inter se æquales: quòd circuli æquales sint. Eodem modo, quo supra, demonstrabimus lineas m n, m o in unã atque eandem lineam conuenire. ergo cum puncta n o sint centra circulorum, constat ex prima huius & pentagonorũ grauitatis esse centra: idcircoq; m n, m o pyramidum a b c d e m, f g h K l m axes. ponatur a b c d e m pyramidis grauitatis centrum p: & pyramidis f g h k l m ipsum q centrum. erunt p m, m q æquales, & punctum m grauitatis centrum magnitudinis, quæ ex ipsis pyramidibus constat. eodẽ modo probabitur quarumlibet pyramidum, quæ è regione opponuntur, centrũ

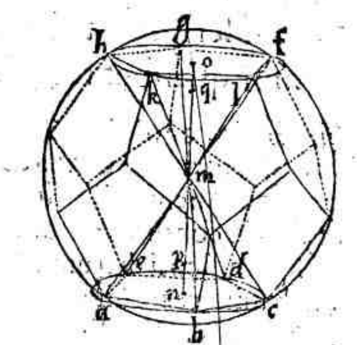

corol. primæ sphæricorum Theod.

6. primi sphæricorum.

grauitatis esse punctum m. patet igitur totius dodecahedri, centrum grauitatis idē esse, quod & sphæræ ipsum comprehendentis centrum. quæ quidem omnia demonstrasse oportebat.

PROBLEMA VI. PROPOSITIO XXVIII.

DATA qualibet portione conoidis rectanguli, abscissa plano ad axem recto, uel non recto; fieri potest, ut portio solida inscribatur, uel circumscribatur ex cylindris, uel cylindri portionibus, æqualem habentibus altitudinem, ita ut recta linea, quæ inter centrum grauitatis portionis, & figuræ inscriptæ, uel circumscriptæ interiicitur, sit minor qualibet recta linea proposita.

Sit portio conoidis rectanguli a b c, cuius axis b d, grauitatisq; centrum e: & sit g recta linea proposita. quam uero proportionem habet linea b e ad lineam g, eandem habeat portio conoidis ad solidum h: & circumscribatur portioni figura, sicuti dictum est, ita ut portiones reliquæ sint solido h minores: cuius quidem figuræ centrum grauitatis sit punctum k. Dico lineā k e minorem esse linea g proposita. nisi enim sit minor, uel æqualis, uel maior erit. & quoniam figura circumscripta ad reliquas portiones maiorem
8.quinti. proportionem habet, quàm portio conoidis ad solidum h; hoc est maiorem, quàm b e ad g: & b e ad g non minorem habet proportionem, quàm ad k e, propterea quod k e non ponitur minor ipsa g: habebit figura circumscripta ad portiones reliquas maiorem proportionem quàm b e ad e k:
19.quinti ex traditione Cāpani. & diuidendo portio conoidis ad reliquas portiones habebit maiorem, quàm b k ad k e. quare si fiat ut portio co-

noidis

noidis ad portiones reliquas, ita alia linea, quæ sit l k ad k e: erit l k maior, quam b k: & ideo punctum l extra portionem cadet. Quoniã igitur à figura circumscripta, cuius grauitatis centrum est k, aufertur portio conoidis, cuius centrum e. habetq; l K ad K e eam proportionem, quam portio conoidis ad reliquas portiones; erit punctum l extra portionem cadẽs, centrum magnitudinis

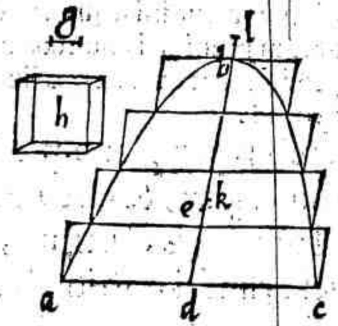

ex reliquis portionibus compositæ. illud autem fieri nullo modo potest: quare constat lineam k e ipsa g linea proposita minorem esse.

Rursus inscribatur portioni figura, uidelicet cylindrus m n, ut sit ipsius altitudo æqualis dimidio axis b d: & quam proportionem habet b e ad g, habeat m n cylindrus ad solidum o. inscribatur deinde eidem alia figura, ita ut portiones reliquæ sint solido o minores: & centrum grauitatis figuræ sit p. Dico lineam p e ipsa g minorẽ esse. si enim non sit mi-

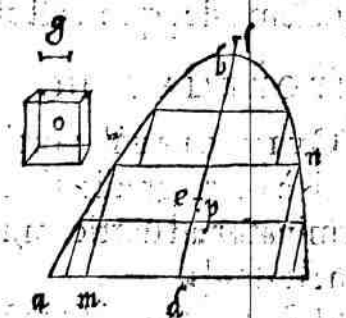

nor, eodem, quo supra modo demonstrabimus figuram inscriptam ad reliquas portiones maiorem proportionem habere, quàm b e ad e p. & si fiat alia linea l e ad e p, ut est figura inscripta ad reliquas portiones, pũctum l extra por tionem cadet: Itaque cum à portione conoidis, cuius grauitatis centrum e auferatur inſcripta figura, centrum habens p: & fit l e ad e p, ut figura inſcripta ad portiones reliquas: erit magnitudinis, quæ ex reliquis portionibus conſtat, centrum grauitatis punctum l, extra portionem cadens. quod fieri nequit. ergo linea p e minor eſt ipſa g linea propoſita.

Ex quibus perſpicuum eſt centrum grauitatis figuræ inſcriptæ, & circumſcriptæ eo magis accedere ad portionis centrum, quo pluribus cylindris, uel cylindri portionibus conſtet: fiatq; figura inſcripta maior, & circumſcripta minor. & quanquam continenter ad portionis centrũ propius admoueatur: nunquam tamen ad ipſum perueniet. ſequeretur enim figuram inſcriptam, nõ ſolum portioni, ſed etiam circumſcriptæ figuræ æqualem eſſe. quod eſt abſurdum.

THEOREMA XXIII. PROPOSITIO XXIX.

CVIVSLIBET portionis conoidis rectanguli axis à cẽtro grauitatis ita diuiditur, ut pars quæ terminatur ad uerticem, reliquæ partis, quæ ad baſim ſit dupla.

SIT portio conoidis rectanguli uel abſciſſa plano ad axem recto, uel non recto: & ſecta ipſa altero plano per axẽ ſit ſuperficiei ſectio a b c rectanguli coni ſectio, uel parabole; plani abſcindentis portionem ſectio ſit recta linea a c: axis portionis, & ſectionis diameter b d. Sumatur autem in linea b d punctum e, ita ut b e ſit ipſius e d dupla. Dico

e por-e portionis a b c grauitatis esse centrum. Diuidatur enim b d bifariam in m: & rursus d m, m b bifariam diuidantur in punctis n, o: inscribaturq; portioni figura solida, & altera circumscribatur ex cylindris æqualem altitudinem habentibus, ut superius dictũ est. Sit autem primum figura inscripta cylĩdrus f g: & circũscripta ex cylindris a h, K l constet. punctum n erit centrum grauitatis figuræ inscriptæ, mediũ scilicet ipsius d m axis: atq; idẽ erit centrum cylindri a h: & cylindri k l centrũ o, axis b m medium. quare si li

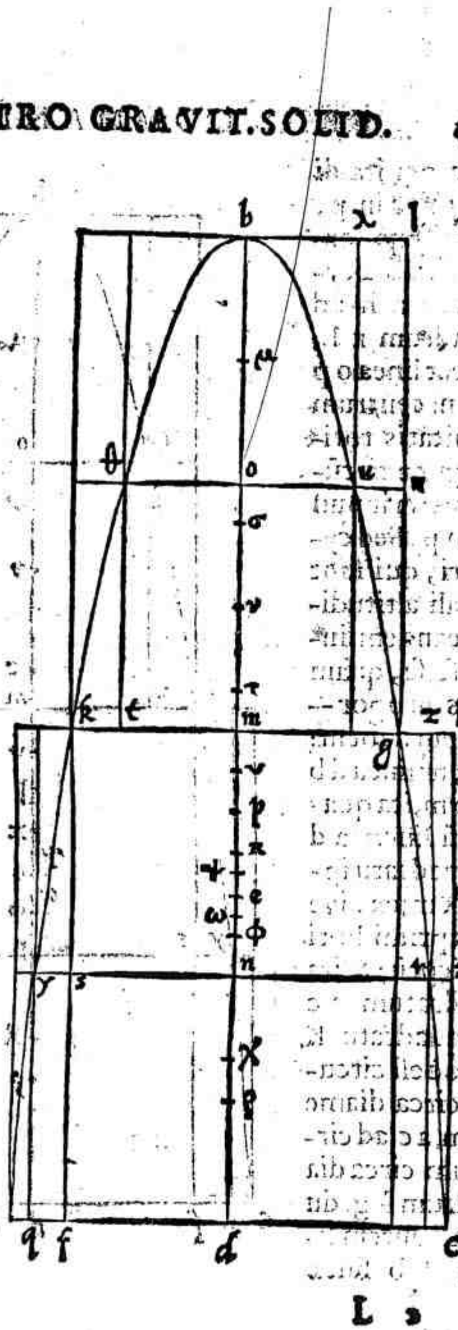

7. huius

neam o n ita di
uiserimus in p,
ut quã propor-
tionẽ habet cy-
lindrus a h ad
cylindrum k l,
habeat linea o p
8. primi libri Archimedis ad p n: centrum
grauitatis toti-
us figuræ circũ-
scriptæ erit pun
11. duodecimi. ctum p. Sed cy-
lindri, qui sunt
æquali altitudi-
ne, eandem in-
ter se se, quam
bases propor-
tionem habent:
estq; ut linea d b
ad b m, ita qua-
dratũ lineæ a d
ad quadratũ ip-
sius k m, ex uige
sima primi libri
15. quinti conicorũ: & ita
quadratum a c
ad quadratũ k
2. duodecimi. g: hoc est circu-
lus circa diame
trum a c ad cir-
culum circa dia
metrum k g. du
pla est autem li-
nea d b lineæ

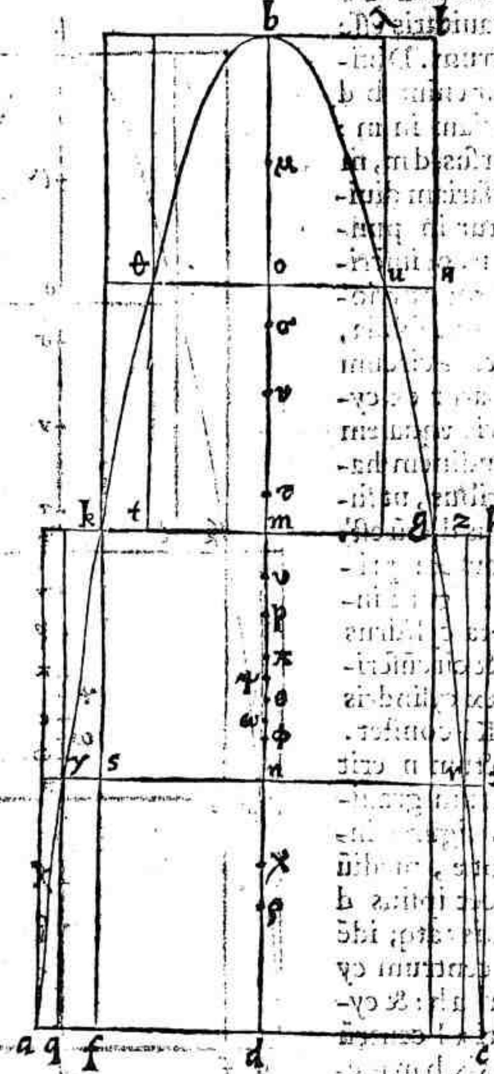

b m.

b m. ergo circulus a c circuli k g: & idcirco cylindrus a h cylindri k l duplus erit. quare & linea o p dupla ipsius p n. Deinde inscripta & circumscripta portioni alia figura, ita ut inscripta constituatur ex tribus cylindris q r, s g, t u: circumscripta uero ex quatuor a x, y z, κ ν, θ λ: diuidantur b o, o m, m n, n d bifariam in punctis μ ν π ρ. Itaque cylindri θ λ centrum grauitatis est punctum μ: & cylindri κ ν centrum ν. ergo si linea μ ν diuidatur in σ, ita ut μ σ ad σ ν proportionem eam habeat, quam cylindrus κ ν ad cylindrum θ λ, uidelicet quam quadratum κ m ad quadratum θ o, hoc est, quam linea m b ad b o: erit σ centrum magnitudinis compositæ ex cylindris κ ν, θ λ. & cum linea m b sit dupla b o, erit & μ σ ipsius σ ν dupla. præterea quoniam cylindri y z centrum grauitatis est π, linea σ π ita diuisa in τ, ut σ τ ad τ π eam habeat proportionem, quam cylindrus y z ad duos cylindros κ ν, θ λ: erit τ centrum magnitudinis, quæ ex dictis tribus cylindris constat. cylindrus autẽ y z ad cylindrum θ λ est, ut linea n b ad b o, hoc est ut 3 ad 1: & ad cylindrum κ ν, ut n b ad b m, uidelicet ut 3 ad 2. quare y z cylĩdrus duobus cylindris κ ν, θ λ æqualis erit: & propterea linea σ τ æqualis ipsi τ π. denique cylindri a x centrum grauitatis est punctum ρ. & cum π ρ diuisa fuerit in eã proportionem, quam habet cylindrus a x ad tres cylindros y z, κ ν, θ λ: erit in eo puncto centrum grauitatis totius figuræ circũscriptæ. Sed cylindrus a x ad ipsum y z est ut linea d b ad b n: hoc est ut 4 ad 3: & duo cylindri κ ν θ λ cylindro y z sunt æquales. cylindrus igitur a x ad tres iam dictos cylindros est ut 2 ad 3. Sed quoniã μ σ est duarum partium, & σ ν unius, qualium μ π est sex, erit σ π partium quatuor: proptereaq; τ π duarum, & σ τ, hoc est π ρ trium. quare sequitur ut punctum π totius figuræ circumscriptæ sit centrum. Itaque fiat ν υ ad υ π, ut μ σ ad σ ν. & υ ρ bifariam diuidatur in φ. Similiter ut in circumscripta figura ostendetur centrum magnitudinis compositæ ex cylin-

20. primi conicorũ

dris s g, t u esse punctum υ: & totius figuræ inscriptæ, quæ cõstat ex cylindris q r, ſ g, t u esse ω centrum. Sunt enim hi cylindri æquales & similes cylindris y z, κ μ, θ λ, figuræ circumscriptæ. Quoniã igitur ut b e ad e d, ita est o p ad p n; utraq; enim utriusque est dupla: erit componendo, ut b d ad d e, ita o n ad n p; & permutando, ut b d ad o n, ita d e ad n p. Sed b d dupla est o n. ergo & e d ipsius n p dupla erit. quod si e d bifariam diuidatur ĩ χ, erit χ d, uel e χ æqualis n p: & sublata e n, quæ est cõmunis utrique e χ, p n,

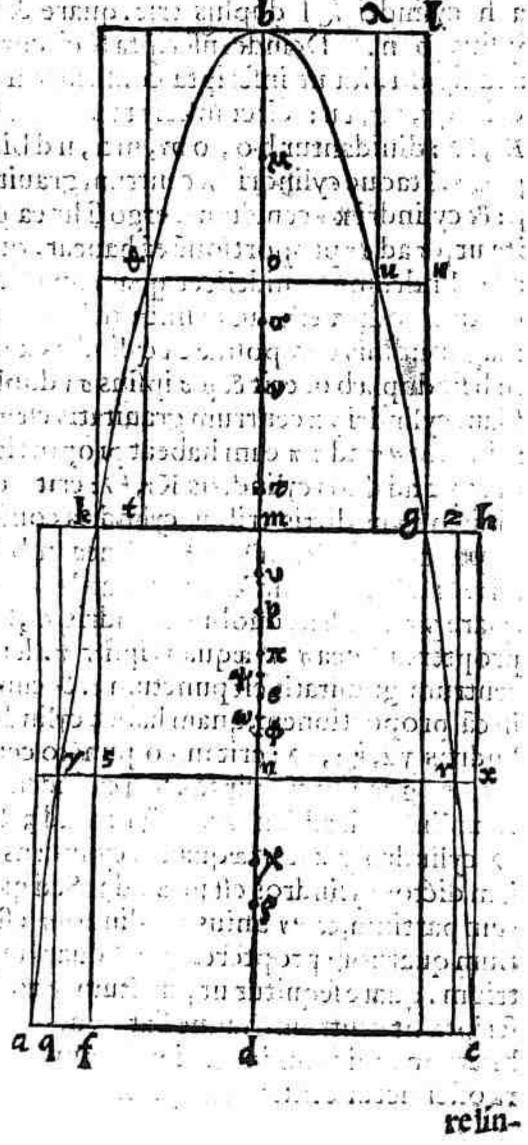

relin-

relinquetur p e ipsi n χ æqualis. cum autem b e sit dupla e d, & o p dupla p n, hoc est ipsius e χ, & reliquum, uidelicet b o unà cum p e ipsius reliqui χ d duplum erit. estque b o dupla ρ d. ergo p e, hoc est n χ ipsius χ p dupla. sed d n dupla est n ρ. reliqua igitur d χ dupla reliquæ χ n. sunt autem d χ, p n inter se æquales: itemq; æquales χ n, p e. quare constat n p ipsius p e duplam esse. & idcirco p e ipsi e n æqualem. Rursus cum sit μ υ dupla o υ, & μ σ dupla σ υ; erit etiam reliqua υ σ reliquæ σ o dupla. Eadem quoque ratione cõcludetur π υ dupla υ m. ergo ut υ σ ad σ o, ita π υ ad υ m: componendoq;, & permutando, ut υ o ad π m, ita o σ ad m υ: & sunt æquales υ o, π m. quare & φ σ, m υ æquales. præterea σ π dupla est π τ, & υ π ipsius π m. reliqua igitur σ υ reliquæ m τ dupla. atque erat υ σ dupla σ o. ergo m τ, σ o æquales sunt: & ita æquales m υ, n φ. at o σ, est æqualis m υ. Sequitur igitur, ut omnes o σ, m τ, m υ, n φ inter se sint æquales. Sed ut ρ π ad π τ, hoc est ut 3 ad 2, ita n d ad d χ: permutãdoq; ut ρ π ad n d, ita π τ ad d χ. & sũt æquales ρ π, n d. ergo d χ; hoc est n p, & π τ æquales. Sed etiam æquales n π, π m. reliqua igitur π p reliquæ m τ, hoc est ipsi n φ æqualis erit. quare dempta p π ex p e, & φ n dempta ex n e, relinquitur p e æqualis e φ. Itaque π, φ centra figurarũ secundo loco descriptarum a primis centris p n æquali interuallo recedunt. quòd si rursus aliæ figuræ describantur, eodem modo demonstrabimus earum centra æqualiter ab his recedere, & ad portionis conoidis centrum propius admoueri. Ex quibus constat lineam π φ à centro grauitatis portionis diuidi in partes æquales. Si enim fieri potest, non sit centrum in puncto e, quod est lineæ π φ medium: sed in ψ: & ipsi π ψ æqualis fiat φ ω. Cum igitur in portione solida quædam figura inscribi possit, ita ut linea, quæ inter centrum grauitatis portionis, & inscriptæ figuræ interiicitur, qualibet linea proposita sit minor, quod proxime demonstrauimus: perueniet tandem φ centrum inscriptæ figuræ

19. quinti

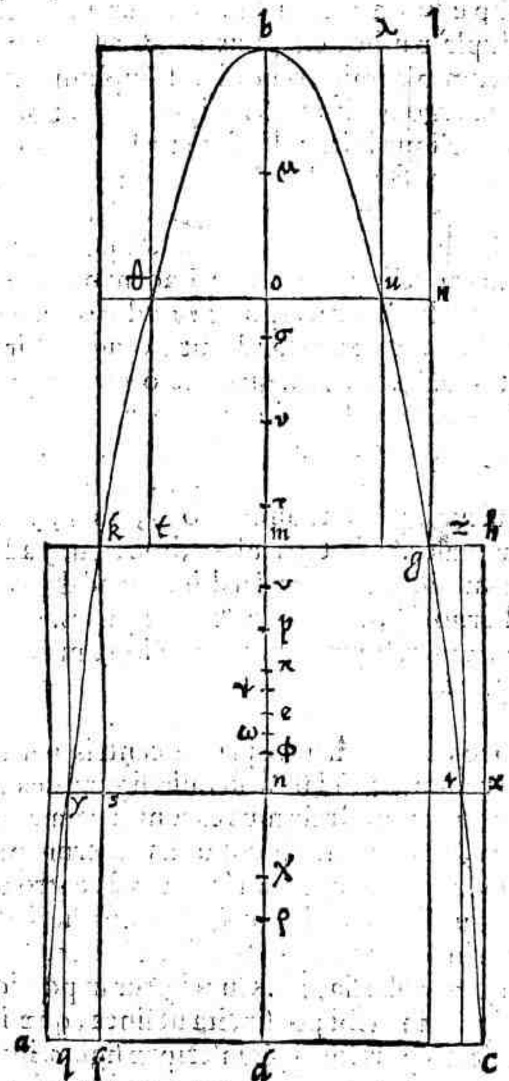
b
λ
l
μ
θ
o
u
n
σ
υ
τ
k
t
m
z
h
g
ν
p
π
ψ
e
ω
φ
n
r
x
y
s
χ
ρ
a
q
f
d
c

ad punctum ω. Sed quoniam π circumſcripta itidem alia figura æquali interuallo ad portionis centrum accedit, ubi primum φ applicuerit ſe ad ω, & π ad punctũ ψ, hoc eſt ad portionis centrum ſe applicabit. quod fieri nullo modo poſſe perſpicuum eſt. non aliter idem abſurdum ſequetur, ſi ponamus centrum portionis recedere à medio ad partes ω; eſſet enim aliquando centrum figuræ inſcriptæ idem quod portionis centrũ. ergo punctum e centrum erit grauitatis portionis a b c. quod demonſtrare oportebat.

Quod autem ſupra demõſtratum eſt in portione conoidis recta per figuras, quæ ex cylindris æqualem altitudinem habentibus conſtant, idem ſimiliter demonſtrabimus per figuras ex cylindri portionibus conſtantes in ea portione, quæ plano non ad axem recto abſcinditur. ut enim tradidimus in commentariis in undecimam propoſitionem libri Archimedis de conoidibus & ſphæroidibus. portiones cylindri, quæ æquali ſunt altitudine eam inter ſe ſe proportionem habent, quam ipſarum baſes: baſes autẽ quæ ſunt ellipſes ſimiles eandem proportionem habere, quam quadrata diametrorum eiuſdem rationis, ex corollario ſeptimæ propoſitionis libri de conoidibus, & ſphæroidibus, manifeſte apparet. corol. 15 de conoidibus & ſphæroidibus.

THEOREMA XXIIII. PROPOSITIO XXX.

SI à portione conoidis rectanguli alia portio abſcindatur, plano baſi æquidiſtante; habebit portio tota ad eam, quæ abſciſſa eſt, duplam proportionem eius, quæ eſt baſis maioris portionis ad baſim minoris, uel quæ axis maioris ad axem minoris.

M

ABSCINDATVR à portione conoidis rectanguli a b c alia portio e b f, plano basi æquidistante: & eadem portio secetur alio plano per axem; ut superficiei sectio sit parabole a b c: planorũ portiones abscindentium rectæ lineæ a c, e f: axis autem portionis, & sectionis diameter b d; quam linea e f in puncto g secet. Dico portionem conoidis a b c ad portionem e b f duplam proportionem habere eius, quæ est basis a c ad basim e f; uel axis d b ad b g axem. Intelligantur enim duo coni, seu coni portiones a b c, e b f, eãdem basim, quam portiones conoidis, & æqualem habentes altitudinem. & quoniam a b c portio conoidis sesquialtera est coni, seu portionis coni a b c; & portio e b f coni seu portionis coni e b f est sesquialtera, quod de-

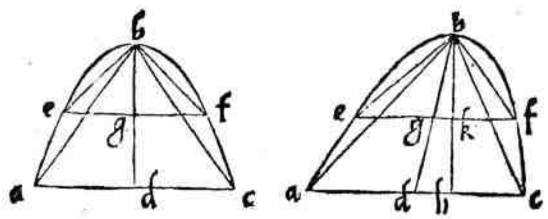

monstrauit Archimedes in propositionibus 23, & 24 libri de conoidibus, & sphæroidibus: erit conoidis portio ad conoidis portionem, ut conus ad conum, uel ut coni portio ad coni portionem. Sed conus, uel coni portio a b c ad conum, uel coni portionem e b f compositam proportionem habet ex proportione basis a c ad basim e f, & ex proportione altitudinis coni, uel coni portionis a b c ad altitudinem ipsius e b f, ut nos demonstrauimus in commentariis in undecimam propositionem eiusdem libri Archimedis: altitudo autem ad altitudinem est, ut axis ad axem. quod quidem in conis rectis perspicuum est, in scalenis ue

ro

ro ita demonſtrabitur. Ducatur à puncto b ad planum baſis a c perpendicularis linea b h, quæ ipſam e f in K ſecet. erit b h altitudo coni, uel coni portionis a b c: & b K altitudo e f g. Quod cum lineæ a c, e f inter ſe æquidiſtent, ſunt enim planorum æquidiſtantium ſectiones: habebit d b ad b g proportionem eandem, quam h b ad b K. quare portio conoidis a b c ad portionem e f g proportionem habet compoſitam ex proportione baſis a c ad baſim e f; & ex proportione d b axis ad axem b g. Sed circulus, uel ellipſis circa diametrum a c ad circulum, uel ellipſim circa e f, eſt ut quadratum a c ad quadratum e f; hoc eſt ut quadratũ a d ad quadratũ e g. & quadratum a d ad quadratum e g eſt, ut linea d b ad lineam b g. circulus igitur, uel ellipſis circa diametrum a c ad circulũ, uel ellipſim circa e f, hoc eſt baſis ad baſim eandem proportionem habet, quã d b axis ad axem b g. ex quibus ſequitur portionem a b c ad portionem e b f habere proportionem duplam eius, quæ eſt baſis a c ad baſim e f: uel axis d b ad b g axem. quod demonſtrandum proponebatur.

16. undecimi. 4 ſexti. 2. duodecimi 7. de conoidibus & ſphæroidibus 15. quinti 20. primi conicorũ

THEOREMA XXV. PROPOSITIO XXXI.

Cuiuslibet fruſti à portione rectanguli conoidis abſciſſi, centrum grauitatis eſt in axe, ita ut demptis primum à quadrato, quod fit ex diametro maioris baſis, tertia ipſius parte, & duabus tertiis quadrati, quod fit ex diametro baſis minoris: deinde à tertia parte quadrati maioris baſis rurſus dempta portione, ad quam reliquum quadrati baſis maioris unà cum dicta portione duplã proportionem habeat eius, quæ eſt quadrati maioris basis ad quadratum minoris: centrum sit in eo axis puncto, quo ita diuiditur ut pars, quæ minorem basim attingit ad alteram partem eandem proportionem habeat, quam dempto quadrato minoris basis à duabus tertiis quadrati maioris, habet id, quod reliquum est unà cum portione à tertia quadrati maioris parte dempta, ad reliquã eiusdem tertiæ portionem.

SIT frustum à portione rectanguli conoidis abscissum a b c d, cuius maior basis circulus, uel ellipsis circa diametrum b c, minor circa diametrum a d; & axis e f. describatur autem portio conoidis, à quo illud abscissum est, & pla-

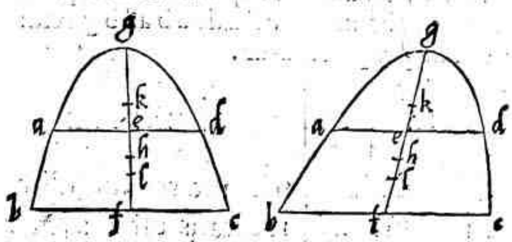

nó per axem ducto secetur; ut superficiei sectio sit parabole b g c, cuius diameter, & axis portionis g f. deinde g f diuidatur in puncto h, ita ut g h sit dupla h f: & rursus g e in eandem proportionem diuidatur: sitq; g k ipsius k e dupla. Iã ex iis, quæ proxime demonstrauimus, constat centrum grauitatis portionis b g c esse h punctum: & portionis a g d punctum k. sumpto igitur infra h puncto l, ita ut k h ad h l

eam

eam proportionem habeat, quam a b c d frustum ad portionem a g d; erit punctum l eius frusti grauitatis cẽtrum: habebitq; componendo K l ad l h proportionem eandem, quam portio conoidis b g c ad a g d portionem. Itaq; quoniam quadratum b f ad quadratum a e, hoc est quadratum b c ad quadratum a d est, ut linea f g ad g e: erunt duæ tertiæ quadrati b c ad duas tertias quadrati a d, ut h g ad g k: & si à duabus tertiis quadrati b c demptæ fuerint duæ tertiæ quadrati a d: erit diuidẽdo id, quod relinquitur ad duas tertias quadrati a d, ut h k ad k g. Rursus duæ tertiæ quadrati a d ad duas tertias quadrati b c sunt, ut k g ad g h: & duæ tertiæ quadrati b c ad tertiã partẽ ipsius, ut g h ad h f. ergo ex æquali id, quod relinquitur ex duabus tertiis quadrati b c, demptis ab ipsis quadrati a d duabus tertiis, ad tertiã partem quadrati b c, ut k h ad h f: & ad portionem eiusdẽ tertiæ partis, ad quam unà cum ipsa portione, duplam proportionem habeat eius, quæ est quadrati b c ad quadratũ a d, ut K l ad l h. habet enim K l ad l h eandem proportionem, quam conoidis portio b g c ad portionem a g d: portio autem b g c ad portionem a g d duplam proportionem habet eius, quæ est basis b c ad basim a d: hoc est quadrati b c ad quadratum a d; ut proxime demonstratum est. quare dempto a d quadrato à duabus tertiis quadrati b c, erit id, quod relinquitur unà cum dicta portione tertiæ partis ad reliquam eiusdem portionem, ut e l ad l f. Cum igitur centrum grauitatis frusti a b c d sit l, à quo axis e f in eam, quã diximus, proportionem diuidatur; constat uerũ esse illud, quod demonstrandum proposuimus.

20. 1. conicorum.

30. huius

FINIS LIBRI DE CENTRO GRAVITATIS SOLIDORVM.

Impress. Bononiæ cum licentia Superiorum.